ULUSLARARASI BESTSELLER

JEAN-DOMINIQUE BAUBY

KELEBEK VE DALGIÇ

Yüzyılın en iyi kitaplarından biri.
– Financial Times

24 DİLE ÇEVRİLDİ

nemesis KİTAP

KELEBEK VE DALGIÇ

JEAN-DOMINIQUE BAUBY

Jean-Dominique Bauby
Kelebek ve Dalgıç
Kitabın Özgün Adı: Le Scaphandre et Le Papillon
Nemesis Kitap / Roman

Yayın No: 132
Yazan: Jean-Dominique Bauby
Fransızca Aslından Çeviren: Nazlı Ceyhan Sümter
Yayına Hazırlayan: Hasret Parlak
Kapak Tasarım & Baskı Öncesi Hazırlık: Melih Aytek Yıldırım

ISBN: 978-605-5156-16-9

Sertifika No: 10547

1. Baskı / Mart 2013
Baskı ve Cilt:
Melisa Matbaası
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sitesi No: 4 Davutpaşa / İstanbul Tel: 0212 674 97 23 - 670 97 29

Yayımlayan:
NEMESİS KİTAP
Gürsel Mah. Alaybey Sk. No: 10/1 Kağıthane / İstanbul
Tel: 0212 222 10 66 - Faks: 0212 222 46 16
info@nemesiskitap.com

Théophile ve Céleste için;
onlara bolca kelebek diliyorum.
Bu sayfaları okurken, yazımında başlıca rolü üstlendiğini
anlayacağınız Claude Mendibil’e de minnettarım.

İÇİNDEKİLER

Önsöz
Tekerlekli Sandalye
Dua Edenler
Banyo
Alfabe
İmparatoriçe
Cinecitta
Turistler
Sucuk
Koruyucu Melek
Fotoğraf
Bir Başka Tesadüf
Rüya
Dış Ses
Şanslı Günüm
Kitap ve Meryem Ana
Perde
Paris
Bitki
Gezinti
Yirmiye Karşı Bir
Ördek Avı
Pazar
Hong Kong'un Hanımları
Mesaj
Grevin Müzesi'nde
Palavracı
"A Day in the Life"
Yeni Hayat

Önsöz

Eski püskü perdenin arkasından yansıyan süt beyazı bir aydınlık, sabahın yaklaştığını haber veriyor. Topuklarım ağrıyor; başım bir örs, tüm vücudumu saran bir çeşit dalış hücresi gibi. Odam yavaşça alacakaranlıktan sıyrılıyor. Sevdiklerimin fotoğraflarını, çocuklarımın çizdiği resimleri, afişleri, Paris-Roubaix bisiklet yarışlarından bir önceki gün arkadaşımın gönderdiği küçük metal bisikletçiyi ve kayalığın üstündeki pavurya misali altı aydır çakılı kaldığım yatağın tepesinden sarkan askılığı inceliyorum.

Nerede olduğumu anlamam ve hayatımın geçen sene 8 Aralık'ta nasıl da tepetaklak olduğunu hatırlamam için fazla düşünmeme gerek yok.

O zamana kadar "beyin sapı" diye bir şeyden bahsedildiğini hiç duymamıştım. Geçirdiğim bir beyin kanaması sonucu söz konusu sap devre dışı kalınca, beyin ile sinir uçları arasındaki mecburi geçişi sağlayan kontrol mekanizmasının bu ana parçasını bir anda keşfettim. Eskiden buna "beyin felci" denirdi ve bu, öldüğünüz anlamına gelirdi. Ama yeniden canlandırma alanında öyle teknolojik gelişmeler oldu ki; bu acı daha da çekilmez hale geldi. Kişi ölümden kurtulsa bile İngiliz tıbbının çok doğru bir şekilde locked-in syndrome olarak adlandırdığı bir durumda tıkanıp kalıyor. Baştan ayağa felçli ancak zihinsel anlamda zarar görmemiş olan hasta, kendi vücudunda hapsoluyor. Ben de artık öyleyim ve tek iletişim aracım, sol göz kapağımın hareketi.

Doktorlar hayatınızı kurtarıyorlar ama bu şekilde yaşamak zorundasınız. Üstelik bundan en son sizin haberiniz oluyor. Örneğin ben, hasarın ne ölçüde olduğunu anlamadan önce yirmi günlük bir komayla ve bilinç ile bilinçsizlik arasında geçen birkaç haftayla boğuştum. Şimdi gün doğumunun ilk ışıklarının sızdığı Berck Denizcilik Hastanesi'nin 119 numaralı bu odasına, ancak ocak ayı sonunda çıkabildim.

Sıradan bir sabah. Küçük kilisenin on beş dakikada bir çalan, uçup giden zamanı vurgulayan çanları saat yedide yeniden çalıyor. Gece paydosunun ardından tıkalı bronşlarım tekrar gürültülü bir şekilde hırıldamaya başlıyor. Sarı çarşafın üstündeki gergin ellerim, ben yanıyorlar mı yoksa donuyorlar mı anlamaya çalışırken bana acı çektiriyorlar. Ankiloza karşı direnmek adına, kollarımın ve bacaklarımın birkaç milim esnemesini sağlayan bir gerinme refleksini harekete geçiriyorum. Genelde bu, ağrılı bir uzvu rahatlatmaya yetiyor.

Etrafımı saran kozamın, yani vücudumun, üzerimdeki baskısı azalıyor; artık zihnim bir kelebek gibi gezinebilir. Zihnimin yapacak o kadar çok şeyi var ki... Mekânda veya zamanda uçabilir. Ateş Toprakları'na veya Kral Midas'ın sarayına gidebilir.

Sevdiği kadını ziyaret edebilir, onun koynuna sokulabilir ve hâlâ uykuda olan yüzünü okşayabilir. İspanya'da şatolar inşa edebilir, Toison d'or'u fethedebilir, Atlantis'i keşfedebilir, çocukluk hayallerini ve ilk gençlik fantezilerini gerçekleştirebilir.

Bu kadar gezinme yeter. Editörümün gönderdiği kişi geldiğinde ona yazdırmak için bu yatalak seyahat güncelerimin girişini oluşturmalıyım. Her cümleyi kafamda on kez yoğuruyorum, bir kelime eksiltiyorum, bir sıfat ekliyorum ve metnimi paragraf paragraf ezberliyorum.

Saat yedi buçuk. Görevli hemşire düşüncelerimi bölüyor. Alışılageldiği gibi perdeyi açıyor, nefes borusu ile serumu kontrol ediyor ve haberleri izlemem için televizyonu açıyor. Şimdilik ekranda Batı'nın en hızlı kurbağasının maceralarının anlatıldığı bir çizgi film var. Bir kurbağaya dönüştürülmeyi dileseydim ne olurdu acaba? Ne olurdu?

Tekerlekli Sandalye

Küçük odamda hiç bu kadar çok beyaz gömlek görmemiştim. Hemşireler, hasta bakıcılar, fizyoterapist, nörolog, stajyer doktorlar, hatta bölümün büyük patronu bile bir nedenden dolayı buraya gelmiş. Yanlarında getirdikleri şeyi yatağıma kadar iterek içeri girdiklerinde, ilk başta, başka bir hasta getirecekleri için beni dışarı çıkaracaklarını sandım. Birkaç haftadır hastanedeydim ve her geçen gün bilincim biraz daha yerine geliyordu, olup biteni biraz daha açık bir şekilde algılamaya başlıyordum. Yine de bir tekerlekli sandalye ile benim aramda ne gibi bir ilişki olabileceğini çözemiyordum.

Kimse bana durumuma dair kesin bir tablo çizmemişti ve ben de yarım yamalak halleriyle kulağıma çalınan şeylerden yola çıkarak kısa sürede hareket ve konuşma kabiliyetlerime yeniden kavuşacağıma kendimi inandırmıştım.

Serseri zihnimin şimdiden binlerce projesi vardı: bir roman, seyahatler, bir tiyatro oyunu ve kendi icadım olan bir meyve kokteylinin tanıtımı. Bana tarifini sormayın, unuttum. Beni hemen giydirdiler. “Moral için iyidir,” dedi nörolog, kısa ve öz. Onları üzerime geçirmek bir kâbus olmasaydı ya da yalnızca bana acı çektirmeye yarayan bu güçsüz ve harap bedene, sayısız kıvranmanın ardından geçiriliyor olmasalardı, o sarı naylon hastane kıyafetinden kurtulup kareli bir gömlek, eski bir pantolon ve şekilsiz bir kazak giymekten gerçekten de memnun olabilirdim.

Sonunda hazır olduğumda tören başladı. İki hasta bakıcı beni omuzlarımdan ve ayaklarımdan tuttular, yataktan kaldırıp çok fazla zorlanmadan sandalyeye oturttular. Tıpkı acemi bir boğa güreşçisinin, usta bir boğa güreşçisine dönüşmesi gibi, ben de, durumu henüz kesinleşmemiş bir hasta statüsünden mezun olup, bir engelliye dönüşmüştüm. Bunun için beni alkışlamadılar ama olsun... Vaftiz ailem oturma pozisyonumun kontrolsüz kasılmalara yol açıp açmadığını görmek için beni katta şöyle bir dolaştırdı. Ben ise geleceğimin ne derece şiddetli bir düşüşe geçtiğini sessizce ölçmekle meşguldüm. Başımı özel bir yastıkla desteklemeleri gerekti; çünkü kafam, boyunlarını germesi için taktıkları bir dizi halkayı yıllar sonra çıkaran Afrikalı kadınlarınki gibi düşüp duruyordu.

“Sandalye için uygunsunuz,” dedi ergoterapist. Yüzündeki gülümsemeyle sözlerine bir ‘iyi haber’ havası katmak istemişti; oysa benim kulağıma bir hüküm gibi gelmişlerdi. Bir anda korkutucu gerçek önümde belirmişti. Bir atom bombasının patlaması gibi yok edici, kör ediciydi. Bir giyotinin bıçağından daha keskindi. Herkes gittikten sonra üç hasta bakıcı beni tekrar yatırdı. Bu sahne bana, filmlerde vücuduna delik açtıkları bir adamın cesedini arabalarının bagajına tıkmak için uğraşan kötü adamları anımsattı. Sandalye bir köşede terk edilmiş bir edayla kalakaldı, kıyafetlerim koyu mavi plastik dosyanın üzerine fırlatılmıştı. Son beyaz gömlekli odadan çıkmadan önce ona televizyonu alçak sesli bir konumda açmasını işaret ettim. “Bir Kelime Bir İşlem” yayınlanıyordu, babamın en sevdiği program. Sabahtan beri sağanak yağmur pencere camlarından akıyordu.

Dua Edenler

Günün sonunda anladım ki, sandalye şoku faydalı olmuştu. Bazı şeyler daha da netleşmişti. Artık büyük planlar yapmıyordum ve kazamdan bu yana etrafımda bir şefkat barajı oluşturan arkadaşlarımı sessizlikten kurtarmıştım. Konu tabu olmaktan çıktığı için locked-in sendromundan söz etmeye başladık. Öncelikle, bu ender görülen bir hastalıktır. İnsanın bu cehennem tuzağına düşme şansı lotoda büyük ikramiyeyi kazanma şansıyla eşdeğerdir, tabii bunun hiçbir avutucu yanı yok. Hastanede semptomları taşıyan yalnızca iki kişiyiz, üstelik benimki kesin değil.

Kafamı döndürebiliyorum ve prensipte bu, hastalığın belirtileri arasında görülmüyor. Hastaların büyük çoğunluğu bitkisel hayata terk edildiği için bu hastalığın gelişimi çok iyi bilinmiyor. Bilinen tek şey, eğer bir gün sinir sistemi yeniden işlemeye başlarsa bile, bunu, kaplumbağa hızıyla yapacağı. Dolayısıyla ben ayak parmaklarımı yeniden oynatana kadar birkaç sene geçebilir.

Aslında olası düzelmeleri solunum yollarında aramak gerekiyor. Uzun vadede mide sondasının yardımı olmadan daha normal bir beslenmeye kavuşmak, doğal bir solunuma ve ses tellerini titretecek bir nefese sahip olmak ümit edilebilir.

Şimdilik eğer sürekli ağzımı dolduran tükürüğü doğru düzgün yutabilirsem erkeklerin en mutlusu olacağım. Yutma refleksini tetiklemek için dilimi damağımın arkasına kaydırmaya çalışmadığım bir gün bile geçmiyor. Duvarımda asılı duran küçük tütsü torbalarının gırtlağım konusunda bana şans getirmelerini umuyorum. Bu tütsüler gezgin ve inançlı arkadaşlarımın Japonya'dan getirdiği şeyler. Bu yolla hayatta kaldığım için şükran duyduklarına işaret ediyor ve bir anlamda dua etmiş oluyorlar. Benim için dünyanın birçok yerinde, ruhların en çeşitlilerine dua ediliyor. Ben de ruhların bu hareketliliğini bir parça düzene sokmaya çalışıyorum. Benim adıma bir Breton şapelinde mum yaktıklarına veya bir Nepal tapınağında mantra söylediklerine dair duyumlar alırsam, bu duaları belirli bir hedefe yönlendirmeye çalışıyorum. Afrika tanrılarının hoşgörüsünü garantiye almak için sağ gözümü bir arkadaşımın bulduğu Kamerunlu bir marabuta emanet ettim. İşitme sorunlarımı Bordeaux'daki bir din kardeşliği ile iyi ilişkileri olan dindar kayınvalideme havale ettim. Oradaki rahipler

benim için düzenli olarak dua ediyorlar. Bazen ben de manastırlarına sızıp ilahilerin göğe yükselmesini dinliyorum. Bu yüce korumalar, kızım Celeste’nin gözlerini yummadan önce Tanrı’sına ettiği küçük dua yanında yalnızca birer kilden sur, kumdan duvar... Onunla aşağı yukarı aynı zamanda uykuya daldığımız için uyku diyarına beni tüm kötülüklerden koruyan bu muhteşem dualar eşliğinde giriyorum.

Banyo

Saat sekiz buçukta fizik tedavi uzmanı geliyor. Madeni Roma parası üzerindeki resimlere benzeyen profili ve sportif görünümüyle Brigitte, ankiloza yenik düşen kollarımla bacaklarımı hareket ettirmeye çalışıyor. Buna “seferberlik” deniyor ve söz konusu birliğin sıskalığına baktığınız zaman bu askeri terimler oldukça komik duruyor. Yirmi haftada 30 kilo kaybettim. Kazadan sekiz gün önce sıradan bir rejime başladığımda böyle bir sonuç beklemiyordum. Bu sırada Brigitte titremelerin herhangi bir düzelme kaydedip kaydetmediğini de kontrol ediyor.

“Başparmağımı sıkmaya çalışın,” diyor.

Bazen parmaklarımı hareket ettirmişim gibime geliyor. Enerjimi onun parmak kemiğini ezmeye yoğunlaştırıyorum; fakat hiçbir hareket olmuyor ve Brigitte uyuşuk elimi, zemin olarak kullandığı köpükten kare levhanın üzerine bırakıyor. Söz konusu tek değişim başımda. Artık 90 derece çevirebiliyorum ve görüş alanım komşu binanın arduvazlı çatısı ile oğlum Theophile’in çizdiği dil çıkaran meraklı Mickey arasında uzanıyor. Ben ise ağzımı bile aralayamıyorum. Sırf egzersiz olsun diye neredeyse ağzıma bir emzik verecekler. Tıpkı nöroloğumun dediği gibi: “Çok sabırlı olmak gerekiyor.” Fizyoterapi seansı yüz masajı ile son buluyor. Brigitte’in ılık parmakları nim yüzümde, bana hiç kıpırdamıyordu gibi gelen bölgede ve halen kaşımı oynatabildiğim sinirlerin çalıştığı kısımda dolaşıyor. Ağızdan geçen sınır çizgisinde yalnızca yarım bir gülümseme sunabiliyorum; bu da dalgalanan ruh halimle son derece uyumlu bir durum. Tuvalet ihtiyacı gibi bir içsel durum ise çok farklı duygulara kapılmama yol açabiliyor.

Bazen kırk yaşında bir bebek gibi başkası tarafından temizlenmenin, döndürülmenin, silinmenin ve giydirilmenin çok matrak olduğunu düşünüyorum. Hatta kendimi kaptırıp bir bebek gibi acı bir keyif aldığım bile oluyor. Ertesi gün ise tüm bunlar tam anlamıyla saçma geliyor ve göz yaşlarım, hasta bakıcının yüzüme sürdüğü tıraş köpüğünün üzerine damlıyor. Haftalık banyolarıma gelince, bana aynı anda hem acı hem de aşırı bir mutluluk veriyorlar. Küvete girdiğim o nefis anın hemen ardından önceki hayatımın köpüklü lüks anılarının özlemi geliyor. Bir fincan çay veya bir kadeh viski, bir kitap veya bir yığın gazete eşliğinde; ayak

parmaklarımla muslukları çevirerek uzun süre suda kalırdım. Bu gibi keyifleri anımsadığım, içinde bulunduğum durumu bu denli acıyla fark ettiren ender anlar var. Neyse ki üzerinde çok fazla duracak vaktim olmuyor. Ancak bir fakir tahtası kadar rahat bir sedyenin üzerinde titreyerek odama getiriliyorum. Tepeden tırnağa giydirilip saat on buçukta rehabilitasyon salonuna inmeye hazırlanıyorum. Merkezin verdiği rezil spor kıyafetlerini giymeyi reddettiğim için öğrenciliğimden kalma eski eşofmanlarımı giyiyorum. Tıpkı banyo yaptığım zamanlarda olduğu gibi, bu eski giysiler de hafızamda acı verici izler açabilirdi. Oysa ben bunlarda, devam eden bir hayatın izlerini ve hâlâ kendim olma isteğimi görüyorum. Eğer salyam akacaksa en azından bu kumaşın üzerine aksın.

Alfabe

Alfabemin harflerini seviyorum. Geceleri hava biraz kararınca ve hayata dair tek işaret televizyonun kırmızı sinyal ışığı olunca sesli ve sessiz harfler Charles Trenet eşliğinde bana bir farandole[1] dansı sergiliyorlar: *"De Venise, ville exquise, j'ai regarde le doux souvenir..."*[2] El ele tutuşup odada, yatağın etrafında dönüyorlar, pencere boyunca ilerliyorlar, duvarların üzerinde kıvrılıyorlar, kapıya kadar gidip sonra tekrar bir tur daha dönüyorlar.

E S A R I N T U L O M D P C F B V H G J Q Z Y X K W

Harflerin dansıyla oluşan bu eğlenceli gösterinin belirgin düzensizliği tesadüf eseri değil, bilgece yapılmış hesapların bir sonucu. Çünkü benim alfabem bir alfabeden ziyade, harflerin Fransızcada kullanılma sıklığına göre oluşturulmuş farklı bir sıra. Dolayısıyla çok kullanılan E harfi en önde hoplayıp zıplarken W gruptan kopmamak için sıkıca tutunmuş. B harfi, sürekli karıştırıldığı V'nin yanına gönderildiği için küsmüş. Burnu havada J[3], onca cümle onunla başlamasına rağmen bu denli uzakta kaldığına şaşırmış. H yüzünden yerinden olan koca G de suratını asmış. Her zaman canciğer olan T ve U ise ayrılmadıkları için son derece keyifliler. Tüm bu yeniden sıralamaların bir sebebi var: benimle doğrudan iletişim kurmak isteyenlerin işini kolaylaştırmak.

Sistem oldukça basit. Ben göz kırparak not alması gereken harfte durdurana kadar karşımdaki kişi alfabeyi E S A biçiminde bana teker teker sayıyor. Aynı yöntemi sonraki harfler için de sürekli tekrarlıyoruz ve eğer bir hata olmadıysa oldukça hızlı bir şekilde bütün bir kelime, ardından da aşağı yukarı mantıklı cümle parçacıkları ortaya çıkıyor. Teori, kullanım talimatı, açıklayıcı kılavuz bundan ibaret. Tabii bunun bir de uygulama tarafı var; kimi algılamakta zorlanıyor, kimi daha sağduyulu oluyor. Düşüncelerimin ifade biçimi olan bu kod karşısında herkes aynı değil. Bulmacacılar ve kelime oyunu tutkunları açık ara önde. Kızlar erkeklere oranla daha iyi. Devamlı pratik yapmaktan bazıları bu oyunu ezbere biliyor. Bu kişiler hem harflerin yerini hatırlatan hem de bir kâhinin sözleri gibi benim tüm fikirlerimi ortaya döken kutsal deftere bile ihtiyaç duymuyorlar.

Uç binli yıllara gelindiğinde etnograflar anlaşılmaz karalamalardan, yanlış birleştirilmiş kelimelerden, kayıp harflerden ve sahipsiz hecelerden ibaret olan bu defterleri bulup, “Fizyocu hamile”, “Özelikle bacaklara”, “Arthur Rimbaud” ve “Fransızlar harbiden domuz gibi oynadılar” tarzı cümleleri görseler ne gibi sonuçlar çıkarırlardı acaba?

Bu oyunda heyecanlı tiplerin dikkati daha çabuk dağılıyor. Düz bir ses tonuyla alfabeyi bir çırpıda sayıp rastgele birkaç harf yazıyorlar ve başı sonu olmayan bir cümleyle karşılaşınca da doğrudan, “Beceriksizin tekiyim!” diye kestirip atıyorlar. Aslında bu oldukça dinlendirici bir şey, çünkü bu kişiler, yeniden konusunu açmaya gerek olmayan sorulara kendileri cevap vererek muhabbetin tüm yükünü üstleniyorlar. Benim asıl çekindiğim kaçamak cevap verenler. Onlara, “Nasıl gidiyor?” diye sorduğumda, “iyi,” diye yanıtlayıp topu yine bana atıyorlar. İşte o zaman bu alfabe bir soru yağmuruna dönüşüyor ve eğer önden hazır birkaç sorum olmazsa işin altından kalkmak mümkün olmuyor. Çalışkanlar ise asla hata yapmıyor. Her harfi titizlikle yazıyorlar ve bir cümle bitmeden onun gizemini çözmeye uğraşmıyorlar. Basit bir kelimenin bile sonunu getirmeleri söz konusu değil. Kafa defterin üzerine eğik, ‘man’ ile başlayan kelimenin ‘tar’ını, ‘ato’nun ardından gelen ‘mik’i ve eğer önünde ‘bit’ veya ‘çekil’ yoksa ‘mez’ ekini bile koymuyorlar. Onların bu yavaşlığı süreci oldukça yorucu hale sokuyor. Yine de en azından sabırsız olanları açmaza sokan yanlış anlaşmalar önlenmiş oluyor. Bu zihin oyunlarının zarafetini, gözlüğümü vermelerini rica etme girişimimde nazikçe ‘güz’ ile ne yapmak istediğimi sorduklarında fark ettim...

İmparatoriçe

Artık Fransa'da İmparatoriçe Eugenie'nin hatırlandığı pek fazla yer kalmadı. Denizcilik Hastanesi'nin, yanyana dizilmiş beş tekerlekli sandalye ile birlikte bir at arabasının da ilerleyebileceği aşırı geniş ve yankı yapan koridorunda, III. Napolyon'un eşi olan bu kadının, kurumun destekçisi olduğunu hatırlatan bir vitrin bulunuyor. Bu mini müzenin başlıca iki ilgi odağı var. Bunlardan biri otuz dört yaşında, İkinci Cumhuriyet'in bitişinden yarım yüzyıl sonra ölen bu yüce insanı gençliğinin baharında ölümsüzleştirmiş beyaz mermerden bir büst. Diğeri ise hastanenin nöbetçi başı yardımcısının, 4 Mayıs 1864'te imparatoriçenin yaptığı kısa ziyarete dair Deniz Kuvvetleri Kâtibi'ne yazdığı mektup. Özel trenin gelişi, Eugenie'ye eşlik eden genç kadınların koşuşturmacası, neşeli tören alayının şehirden geçişi ve hastanedeki küçük hastaların ünlü hamilerine tanıtılışı net bir şekilde buraya aktarılmış. Bir süredir bu yadigârlara zaman ayırma fırsatı bulamıyordum.

Demiryolu çalışanının hikâyesini yirmi kez okudum. Gevezelik eden nedimelerden oluşan gruba katıldım. Eugenie'i bir yatakhaneden diğerine geçerken takip ettim. Sarı kurdeleli şapkasını, tafta şemsiyesini ve saray parfümcüsünün hazırladığı canlandırıcı kolonya kokusunu izliyordum. Hatta bir gün ona yaklaşıp saten ve çizgili beyaz şilebezinden yapılma elbisesinin kıvrımları arasına kafamı gömmeye cesaret ettim. Krem şanti kadar yumuşak, sabah esintisi kadar taze ve serindi. Beni reddetmedi. Parmaklarını saçlarımın arasına sokup nöroloğumunkine benzer bir İspanyol akranıyla usulca, "Çocuğum, çok sabırlı olmalısın," dedi. Bu, Fransızların imparatoriçesinden değil, umutsuz vakaların koruyucu azizi Aziz Rita'dan gelen ilahi bir teselli gibiydi.

Derken bir öğleden sonra, ben acımı İmparatoriçe Eugenie'nin hayaliyle paylaşırken, yabancı bir sima aramıza girdi. Vitrinin camındaki yansımada dioksin kazanında kalmış gibi görünen bir adamın yüzü belirmişti bir anda. Ağzı çarpılmıştı, burnu eğri büğrüydü, saçları birbirine dolanmıştı, bakışları ise korku doluydu. Tek gözü dikilmişti ve diğeri Kabil'in gözüne benziyordu. Bir dakika boyunca onun aslında ben olduğumu anlayamadan gözbebeğine bakakaldım.

O anda, aklımı yitirmişim gibi tuhaf bir neşe her yanımı kapladı. Sadece sürülmekle, dilsiz, yarı sağır edilip, tüm zevklerden mahrum bırakılmakla ve bir denizanası gibi yaşamaya mahkûm edilmekle kalmamıştım; aynı zamanda korkunç da görünüyordum. Felaketlerin artışını tetikleyen delice bir kahkahaya tutulmuştum ki bunu bir şaka olarak algılamaya karar verdik. Neşeli hırıltılarım önce Eugenie'i şaşırttı; ama derken o da benim neşeme yenik düştü. Gözümüzden yaş gelene kadar güldük. Belediye bandosu o anda bir vals çalmaya başladı ve o kadar şendim ki, eğer koşullar müsait olsaydı Eugenie'i memnuniyetle dansa kaldırırdım. Kilometreler boyunca uzanan seramik fayansların üzerinde döner dururduk.

Yine de ben, bu olaylardan sonra ne zaman büyük koridora çıksam, imparatoriçenin yüzünde hep alaycı bir ifade görürüm.

Cinecitta[4]

Opale kıyısının yüz metre yükseğinde uçan uçakların gürültüsü altındaki Denizcilik Hastanesi etkileyici bir görüntü sunuyor. Devasa ve gösterişli yapısıyla, Kuzey evleri tarzındaki kahverengi tuğladan yüksek duvarlarıyla Manş denizinin gri suları ve Berck şehri arasında kumların ortasına düşüvermiş gibi duruyor. Güzeller güzeli cephe süsünün üzerinde, tıpkı başkentin hamamlarında ve devlet okullarında olduğu gibi “Paris Şehri” yazısı okunuyor. İkinci Cumhuriyet döneminde Paris hastanelerinde gerekli bakımı bulamayan hasta çocuklar için inşa edilmiş bu ek bina halen dokunulmazlığını koruyor.

Gerçekte Pas-de-Calais de bulunsak da Sosyal Yardım Kurumu’na göre Seine Nehri’nin kıyısındayız.

Bitmek bilmeyen koridorlarla birbirine bağlanan binalar gerçek bir labirent oluşturuyor. Başlıca koridorları belirtmek için kullanılan ünlü cerrah isimlerinden Sorrel’de yönünü kaybetmiş bir Menard hastasına rastlamak şaşırtıcı değil. Bu zavallılar, annesinden ayrılan bir çocuğun surat ifadesiyle acınası bir şekilde, “Kayboldum!” diye feryat ederek dayandıkları koltuk değnekleri üzerinde titriyorlar. Bir “Sorel’li” olan ben ise hasta bakıcıların dediği gibi yönümü bulmakta gayet iyiyim ancak aynı şey beni sandalyede iten arkadaşlarım için her zaman geçerli olmuyor. Ben de bizi yanlış yola daldıran acemilerin bilgisizliği karşısında sabır göstermeyi alışkanlık edindim. Ne de olsa bu tür durumlar, binanın bilmediğim bir yerini keşfetmem, yeni yüzler görmem, geçerken mutfaktan gelen bir kokunun tadını çıkarmam için birer fırsat olabilir. Komanın puslu dünyasından çıkmamdan hemen sonra beni tekerlekli sandalyeye ilk bindirdiklerinde deniz feneriyle de böyle karşılaşmıştım. Yolumuzu şaşırıp bir merdiven boşluğundan saptığımızda görünmüştü: güreş mayolarını andıran kırmızı beyaz çizgili kıyafetiyle ince uzun, sağlam ve güven vericiydi. Kendimi hemen denizcilere olduğu kadar birer yalnızlık kazazedesi olan hastalara da göz kulak olan bu kardeşlik abidesinin korumasına bıraktım.

Onunla sürekli iletişim halindeyiz ve kendimi, hastanedeki hayali coğrafyamın başlıca bölgesi olan Cinecittâ’ya götürterek onu sık sık ziyaret

ediyorum. Cinecitta, Sorrel koridorunun her zaman boş olan terasları... Güneye bakan bu devasa balkonlar sinema dekorlarının zamansız ve şairane cazibesini andıran bir panoramik manzaraya açılıyor. Bercklin varoşları elektronik bir oyuncak trenin maketi gibi. Kum tepelerinin eteğindeki birkaç baraka Batı Amerika'da bir hayalet köyü akla getiriyor. Denizin üzerindeki köpükler ise o denli beyaz ki, sanki özel efekt uygulanmış gibi.

Cinecitta'da günlerce kalabilirim. Burada tüm zamanların en büyük yapımcısıyım. Şehir tarafında *Bitmeyen Balayı'nın* ilk planını çekiyorum. Plajda *Cehennemden Dönüş'ün* yeniden takibini yapıyorum ve *Moonfleet'*teki kaçakçıların arbedesini etraflıca canlandırıyorum. Olmadı kendimi manzaraya kaptırıyorum ve beni dünyaya bağlayan tek şey uyuşmuş parmaklarımı okşayan dost bir el oluyor. Maviye bulanmış yüzüm ve kafamın etrafına sarılmış dinamitlerle Çılgın Pierrot'yum. Bir kibrit çakma dürtüsü bir bulut hızıyla aklımdan geçiyor. Derken günün battığı, Paris'e giden son trenin kalkacağı, odama dönmem gereken saat gelip çatıyor. Kışı bekliyorum. İyice örtünüp geceye kadar kalabiliriz; güneşi batarken, nöbeti devralan deniz fenerini tüm ufka umut ışıkları gönderirken izleyebiliriz.

Turistler

Savaşın ertesi gününde tüberkülozun son kurbanlarını kabul eden bu hastane yavaş yavaş çocuklara hizmet etmeyi bırakmış. Bugün burada daha çok yaşın getirdiği dertlerle, vücudun ve zihnin amansız çöküşüyle savaşılıyor ancak yine de geriatri, müessesenin müşterilerinin yalnızca bir kısmını oluşturuyor. Tablonun bir köşesinde yirmiye yakın daimi koma vakası var; bitmeyen bir geceye dalmış, ölümün kapısındaki zavallıcıklar. Asla odalarından ayrılmıyorlar. Oysa her biri burada olduğunu biliyor ve topluluğun üzerine vicdan azabı gibi çöküyor. Karşılarındaki, kimsesiz yaşlılar kolonisinin yanında ise tıbbın hatırı sayılır ağırlıklarını azaltmayı umduğu şaşkın bakışlı birkaç obez bulunuyor. Ortada ise birliğin büyük kısmını oluşturan topalların etkileyici taburu yer alıyor. Spor, trafik ve akla hayale gelebilecek bin bir türlü ev kazası kurbanı olan bu insanlar, sakatlanan uzuvlarının yenilenme sürecini bu hastanede geçiriyorlar. Ben onlara "turist" diyorum.

Son olarak, eğer bu tabloyu tamamlamak istersek kanadı kırık, talihsiz kuşlar; sesi çıkmayan papağanlar olarak nöroloji bölümünün çıkmaz koridorunda yuva yapmış bizleri de resmin bir köşesine sıkıştırmak gerekiyor. Tabii ki manzarayı biraz bozuyoruz. Çok iyi biliyorum ki daha avantajlı bir hasta grubu oluşturan biz sessiz ve bitkinler, oradan geçerken hafif de olsa bir huzursuzluğa sebep oluyoruz.

Bu olguyu gözlemleyebileceğiniz en iyi yer, rehabilitasyon gören tüm hastaların bir araya geldiği fizyoterapi odası. Orası gürültülü ve renkli bir Mucizeler Sarayı. Bir atel, protez ve az çok karmaşık araç gereç curcunası içerisinde motordan düşmüş küpeli bir genç adamla, ayaklı merdivenden düşmesinin ardından yeniden yürümeyi öğrenen eşofmanlı bir büyükanneyle ve ayağını bir metroya nasıl kaptırdığını kimsenin anlayamadığı bir berduşla bir araya geliyorsunuz. Soğan gibi dizilmiş bu insanlar rahat bir gözetim altında kollarını ve bacaklarını hareket ettirirken ben, yavaş yavaş dik konuma getirilen bir düzeneğe bağlı konumdayım. Her sabah bu şekilde asılı olarak, tıpkı Mozart'ın Don Juan operasının son sahnesinde ortaya çıkan komutan heykelini andıran bir "hazır ol" pozisyonunda yarım saat geçiriyorum. Aşağıda insanlar gülüyor,

şakalaşıyor, birbirlerine sesleniyorlar. Tüm bu neşe ortamına ben de dahil olmak isterdim ama tek gözümle onlara baktığım anda genç adam, büyükanne ve berduş bir anda tavandaki duman detektörünü seyretme ihtiyacı duyup kafalarını çeviriyorlar. “Turistler” yangından çok korkuyor olmalı.

Sucuk

Her gün dikleştirme seansının ardından bir hasta bakıcı beni fizik tedavi odasından alıp yatağımın yanına getiriyor ve bir hemşire de yatağıma yatırıyor. Yine her gün öğlen olduğunda aynı hasta bakıcı ertesi güne kadar paydos edercesine bana neşeli bir, “Afiyet olsun,” çekiyor. Tabii ki bu, 15 Ağustos’ta “Mutlu Noeller” veya günün ortasında “İyi geceler” demek gibi bir şey! Sekiz aydır tek yutabildiklerim birkaç damla limonlu su ve gürültülü bir şekilde nefes boruma kaçan yarım kaşık yoğurt. Çok yerinde isimlendirilmiş olan gıda testi pek tatmin edici olmadı. Yine de rahat olun, açlıktan ölüyor da değilim. Mideye bağlı bir sonda aracılığıyla aldığım üç dört şişe kahverengimsi sıvı günlük kalori ihtiyacımı karşılıyor. Zevk olsun diye tatların ve kokuların canlı hatırasıyla teselli buluyorum; tükenmeyen duyu haznesi... Artanları kullanma sanatı vardır. Ben de hatıraları özenle anımsıyorum. Hatıralarımı canlandırırken istediğim saatte, teklifsiz masaya oturabilirim. Eğer restorandaysak, rezervasyona gerek yok. Eğer yemeği ben pişiriyorsam her zaman başarılı oluyorum. Et sote yumuşacık, et jölesi yarı şeffaf, kayısılı tart ise olması gerektiği kadar ekşi. Ruh halime göre kendime bir düzine salyangoz, garnitürlü lahana turşusu ve bir şişe de “Geç bağ bozumu” altın renkli şarapla ziyafet çekiyorum veya tuzlu tereyağlı ekmek eşliğinde bir rafadan yumurtayı mideye indiriyorum. Ne büyük keyif! Yumurtanın sarısı damağımı kaplayıp ılık bir şekilde yavaşça boğazımdan süzülüyor. Üstelik hiçbir hazım sorunu yaratmaksızın. Şüphesiz en iyi ürünleri kullanıyorum: en taze sebzeler, sudan yeni çıkmış balıklar, en güzel şekilde baharatlanmış etler. Her şey kuralına göre hazırlanmalı. İyice emin olmak için bir arkadaşım bana üç farklı etin sarılı olduğu gerçek Troyes sarmasının tarifini verdi. Aynı şekilde ben de baharatların ritmine titizlikle uyuyorum. Şimdilik papillalarımı kavun ve kırmızı meyveler aracılığıyla serinletiyorum. Eğer halâ istekli olursam istiridyeler ve av etleri sonbahara kalacak, çünkü mantığıma geri dönerek nefsimi kırmaya haşladım. Orucumun başında mahrumiyet beni sürekli hayali kilerimi ziyaret etmeye zorluyordu. Bugün ise aklımın bir köşesinde halâ file torbasının içinden sarkan ev yapımı sucuk ile yetinme noktasına geldim sayılır. Üzerinde çarpık bir Lyon rozeti olan çok kuru ve kalın

kesilmiş sucuk... Her parçası, tüm lezzeti almak için çiğnenmeden önce dilin üzerinde biraz eriyor. Bu ziyafet aynı zamanda kutsal, neredeyse kırk yıllık bir geçmişe sahip bir keyif O zamanlar sadece şekerleme peşinde koşacak yaşta olmama rağmen şarküteriyi tercih ederdim ve anne tarafından büyükbabamın bakıcısı, Raspail Bulvarı'ndaki kasvetli apartman dairesine yaptığım her ziyarette şirin bir pelteklikle ondan sucuk talep ettiğimi fark etmişti. Çocukların ve yaşlıların iştahını kabartmak konusunda beceri sahibi olan bu çalışkan hizmetli, sonunda hem bana sucuk vererek hem de ölümünden hemen önce büyükbabamla evlenerek bir taşla iki kuş vurmuş oldu. Böylesi bir armağan almanın neşesi bu sürpriz evlilik kararının aile içerisinde sebep olduğu huzursuzlukla doğru orantılıydı. Büyükbabamdan aklımda kalan, eski Fransız franklarının beş yüzlük banknotları üzerindeki Victor Hugo'nun yüzündekine benzer ciddi bir ifadeyle karanlıkta uzanan bir silüetten ibaret. Oyuncak arabalarımla yeşil kütüphanedeki kitaplarımın ortasındaki yersiz sucuğu, ondan çok daha iyi hatırlıyorum.

Korkarım o sucuktan daha iyisini yiyemeyeceğim.

Koruyucu Melek

Sandrine'in beyaz önlüğüne iğnelenmiş olan kimlik kartında "konuşma terapisti" yazıyor. Oysa "koruyucu melek" yazmalıydı. Dünyadan kopmama engel olan iletişim kodunu o oluşturdu. Arkadaşlarımın çoğu öğrendikten sonra bu sistemi benimsediler ve kullanmaya başladılar. Burada, bu hastanede ise onu kullanan bir Sandrine bir de bir psikolog var. Çoğu zaman kapının kapatılmasını, tuvalet ihtiyacımın giderilmesini, televizyonun sesinin kısılmasını veya bir parça daha açılmasını istediğimde zayıf birkaç mimik yapmam, gözlerimi kırpmam veya kafamı sallamam yetiyor. Ama ben bunu her zaman başaramıyorum. Haftalar geçtikçe bu zorunlu yalnızlık bana bir çeşit metanet kazandırdı ve hastanedeki insanların ikiye ayrıldığını fark etmemi sağladı. Büyük çoğunluğu yardım çağrılarıma karşılık vermeden odadan ayrılmaz. Daha özensiz olan diğerleri ise tembelliğe kapılıp sıkıntı belirtilerimi görmezden gelir. Bana sormadan Bordeaux-Münih futbol maçını kapatıp bir, "İyi geceler," lütfeder şapşal gibi... Bu ifade yoksunluğu ağır geliyor. Dolayısıyla Sandrine, suçüstü yakalanmış bir sincabın yüz ifadesiyle günde iki kez kapıyı çalıp kötü ruhları kovduğunda hissettiğim rahatlamayı anlatamam. Beni sıkıca kavrayan dalgıç kıyafetinin baskısının azaldığını hissediyorum.

Konuşma terapisi önemli bir sanattır. Fransızcadaki tüm sesleri çıkarmak için dilinizin mekanik olarak yaptığı jimnastiğin önemini tahmin bile edemezsiniz. Şimdilik "L"[5] ile mücadele ediyorum; kendi dergisinin adını bile telaffuz edemeyen zavallı yazı işleri müdürüyüm... Şanslı olduğum günlerde, öksürüklerimin beşte ikisinde bazı şeyleri sese yansıtmayı başarıyorum. Sandrine doğum günümde alfabeyi anlaşılır bir şekilde telaffuz etmemi sağladı. Bundan daha güzel bir hediye olamazdı. Yirmi altı harfin, tarihin derinliklerinden gelen boğuk bir ses tarafından boşluğa doğru itildiğini duydum. Bu zorlu egzersiz kendimi, lisanı yeni keşfetmiş bir mağara adamı gibi hissetmeme sebep oldu. Kimi zaman telefon çalışmamızı bölüyor. Bazlı yakınlarımı aramak ve tıpkı bir kelebek gibi hayatı ucundan da olsa yakalamak için Sandrine'den faydalanıyorum. Kızım, Celeste midillisi üzerindeki süvariliklerini anlatıyor. Beş ay sonra dokuzuncu yaşını kutlayacağız. Babam bacaklarındaki ağrılardan bahsediyor. Doksan üçüncü yılını cesurca yaşıyor. Bu ikisi beni saran ve

koruyan zincirin iki uç halkası. Bu tek taraflı diyalogların, telefonun öbür ucundakiler üzerindeki etkisini sık sık merak ediyorum. Çünkü beni perişan ediyor. Onların bu şefkat dolu konuşmalarına verdiğim karşılığın, sessizliğimden ibaret olmamasını isterdim. Zaten bazıları buna dayanamıyor. Sevgili Florence, eğer Sandrine'in kulağıma tuttuğu ahizeye gürültülü bir şekilde nefesimi vermezsem konuşmuyor. Hattın öbür ucunda, "Jean-Do, orada mısın?" diye endişeleniyor.

Söylemeliyim ki, kimi zaman bunu ben de tam olarak bilmiyorum.

Fotoğraf

Babamı son gördüğümde onu tıraş etmiştim. Kaza geçirdiğim haftaydı. Ağrıları olduğu için geceyi onun Paris'te, Tuileries yakınındaki küçük apartman dairesinde geçirmiştim. Sabah da, sütlü çayını hazırladıktan sonra onu birkaç günlük sakalından kurtarma işine girişmiştim. Bu sahne zihnime kazınmış. Genellikle gazetelerini incelediği kırmızı koltuğa gömülmüş olan babam, kırışık cildine saldıran tıraş bıçağına cesurca göğüs germişti. Bir deri bir kemik kalmış boynunun etrafına geniş bir havlu koydum, yüzüne kalınca bir tabaka halinde tıraş köpüğü yaydım ve yer yer kılcal damarlarla çizgi çizgi olmuş derisini fazla tahriş etmemeye çalıştım. Yorgunluk gözlerini yuvalarına gömmüştü, sıska hatlarının ortasında burnu daha bir ortaya çıkmıştı ama babam, tepesini taçlandıran gösterişli beyaz saçlarıyla mükemmelliğinden hiçbir şey kaybetmemişti. Etrafımızı çevreleyen odada babamın anıları, yaşlıların, tüm sırlarını yalnızca kendilerinin bildiği karışıklığı oluşturana kadar kat kat birikmişti. Eski dergilerden, artık hiç dinlenmeyen plaklardan, çeşitli eşyalardan ve büyük bir aynanın çerçevesine sıkıştırılmış farklı dönemlere ait fotoğraflardan oluşan bir karmaşaydı bu. Fotoğraflar da vardı. Babamın küçük bir denizci gibi giydirilmiş çember oynarken veya 1914 savaşından önceki fotoğrafı, kızımın sekiz yaşındaki haliyle at üstünde çekilmiş fotoğrafı ve benim minyatür golf sahasındayken siyah beyaz çekilmiş fotoğrafım vardı. On bir yaşındaydım, kepçe kulaklıydım ve zaten olduğumdan çok daha şapşal bir iyi aile çocuğu ifadesiyle durmuştum.

Berberlik görevimi, varlığımın sebebi olan adamı en sevdiği parfümüne bulayarak noktalamıştım. İlk defa çalışma masasının çekmecesinde duran ve son arzularının yazılı olduğu mektuptan bahsetmeden birbirimize veda etmiştik. Birbirimizi o günden beri görmedik. Ben Breck'teki tatil yerim olan hastaneyi terk etmiyorum ve doksan üç yaşındaki babamın bacakları da oturduğu binanın yüksek merdivenlerini inmesine müsaade etmiyor. İkimiz de kendi çapımızda birer locked-in sendromu hastasıyız; ben ölü bir gövdenin içinde, o üçüncü katta... Artık her sabah tıraş edilen benim; ve ne zaman bir hasta bakıcı

sekiz günlük eski bir tıraş bıçağı ile özenle yanaklarımı rendelese, babamı düşünüyorum. Umarım onun için daha dikkatli bir “Figaro” olmuşumdur.

Zaman zaman bana telefon ediyor ve yardımcı bir elin kulağıma yerleştirdiği ahizeden onun titreyen, sıcak sesini duyabiliyorum. Cevap vermeyeceğini çok iyi bildiğiniz oğlunuzla konuşmak kolay olmasa gerek. Bana minyatür golf sahasındaki fotoğrafımı da yolladı. Önce nedenini anlamadım. Eğer biri fotoğrafın arkasına bakmayı akil etmeseydi bu bir gizem olarak kalacaktı. O anda kişisel sinemamda, unutulmuş bir ilkbahar hafta sonunun görüntüleri akmaya başladı. Ailem ve ben çok da neşeli sayılmayacak, rüzgârlı bir köye gitmiştik. Düzgün ve okunaklı yazısıyla babam kısaca şöyle yazmış: *Brecksur-Mer, Nisan 1963.*

Bir Başka Tesadüf

Alexandre Dumas okurlarına, yazarın karakterlerinden hangisi olarak yeniden dünyaya gelmek istediklerini sorsanız, oylar D'Artagnan'a veya Edmond Dantes'e gider ve kimsenin aklına Monte Kristo Kontu'ndaki uğursuz Noirtier gelmez. Dumas tarafından boş bakışlı bir ceset, dörtte üçü mezara göre biçimlendirilmiş bir adam olarak betimlenen bu özürlü varlık, tüyleri diken diken eder. Güç yoksunu ve sırların en korkunçlarını saklayan bu dilsiz emanetçi, hayatını bir tekerlekli sandalyede geçirmektedir ve yalnızca göz kırparak iletişim kurmaktadır: bir kırpış evet, iki kırpış hayır anlamına gelir. Aslında, kız torununun onu sevgiyle çağırdığı adıyla "Noirtier dede" edebiyatta yer verilen ilk ve bugüne kadar da tek locked-in sendromu hastasıdır.

Zihnim, kazanın sebep olduğu yoğun sisten kurtulduğundan beri sık sık Noirtier dedeyi düşünüyorum. Monte Kristo Kontu'nu tekrardan daha yeni okumuştum ki kendimi kitabın tam kalbinde ve en sinir bozucu rolünde buldum. Kitabı okumam bir tesadüf değildi. Romanın moderne aktarımını yazmak gibi şüphesiz eleştirel bir projem vardı: İntikam tabii ki bu entrikanın motoru görevini görecekti fakat olaylar bizim dönemimizde geçecekti ve Monte Kristo da bir kadın olacaktı.

Bu krallığa hıyanet suçunu işleyecek zamanım olmadı. Ceza olarak Baron Danglars'a, Frantz d'Epinay'a, Başkeşiş Faria'ya dönüşmeyi veya bin kere "sanat eserleriyle dalga geçilmez" yazmayı tercih ederdim. Edebiyat ve nöroloji tanrılarının kararı başka yönde oldu.

Bazı akşamlar Noirtier dedenin uzun beyaz saçları ve yağlanması gereken asırlık tekerlekli sandalyesiyle koridorlarda dolaştığı izlenimine kapılıyorum. Kaderin fermanını tersine çevirmek için şimdi aklımda, kilit karakterin bir felçliden ziyade bir atlet olduğu büyük bir destan var. Hiç belli olmaz. Belki işe yarar.

Rüya

Genelde rüyalarımı hatırlamam. Gün doğduğunda senaryonun ucunu kaçırmış olurum ve görüntüler merhametsizce yok olur. Peki, neden bu Aralık rüyaları bir lazer ışını netliğinde hafızama kazındı? Belki de bu, komaya girmenin bir kuralıdır. Gerçekliğe dönemediğimiz için rüyaların buharlaşma lüksü olmuyordur da kesik kesik ilerleyen uzun bir görüntü oyunu oluşturmak için arka arkaya birikiyorlardır. Bu akşam da bir kısmı aklıma geldi.

Rüyamda lapa lapa kar yağıyor. Otuz metrelik kar, en iyi arkadaşımla titreyerek geçtiğimiz araba mezarlığını kaplamış. Bernard ve ben üç gündür genel grevle adeta uyuşmuşuz, Fransa'yı geri kazanmaya çalışıyoruz. Vardığımız bir İtalyan kış sporları tesisinde Bernard, Nice'e giden bir banliyö treni bulmuş ama sınırda grev yapanlardan oluşan bir barikat yolumuzu kesince kösele ayakkabılar ve mevsimlik kıyafetlerle kar fırtınasının ortasına inmek zorunda kalmışız. Kasvetli bir ortam var. Araba mezarlığının tepesinde, sanki elli metre yukarıdaki otoyoldan düşüp birbirinin üstüne yığılmış arabaları andıran bir viyadük yükseliyor. Merkez binasını, yersiz gözlerden uzaktaki bu sanat eserinin ayaklarından birine kurmuş önemli bir İtalyan işadamıyla randevumuz var. Üzerinde ÖLÜM TEHLİKESİ tabelası ve aklıma kapılanlara nasıl yardım edileceğine dair talimatların olduğu sarı demirden bir kapıya vuruyoruz. Kapı açılıyor. Giriş, Sentier Mahallesi'ndeki bir konfeksiyoncunun stoklarını akla getiriyor: portmantodaki ceketler, pantolon yığınları, gömlek kuruları. Tavana kadar bunlarla dolu. Bizi elinde bir makineli tüfekle karşılayan Kerberus kılıklı bu saçı başı dağınık üniformalı adamı tanıyorum. Bu Radovan Karadzic, Sırp lider. "Arkadaşım nefes almakta zorlanıyor," diyor Bernard. Karadzic masanın bir köşesinde bana nefes borusu ameliyatı yaptıktan sonra camdan lüks bir merdivenden yerin altına iniyoruz. Bordo kahverengi deri kaplı duvarlar, derin koltuklar ve süzülen ışık büroya bir gece kulübü havası veriyor. Bernard, Fiat'ın zarif patronu Gianni Agnelli'nin bir kopyası olan ev sahibi ile konuşurken Lübnan aksanlı bir garson kız beni küçük bir bara yönlendiriyor. Bardakların ve şişelerin yerine tavandan, arıza yapan bir uçaktaki oksijen maskeleri gibi plastik borular sarkıyor. Barmen bunlardan

birini ağzıma dayamam için bana işaret yapıyor. Ben de öyle yapıyorum. Zencefil tadında bir sıvı akmaya başlıyor ve bir sıcaklık hissi ayakuçlarımdan saç diplerime kadar beni sarıyor. Bir süre sonra içmeyi bırakıp taburemden biraz kalkmak istiyorum. Buna rağmen hareket edemeden büyük yudumlar halinde içmeye devam ediyorum. Dikkatini çekmek için panik halinde barmene bakıyorum. Bana esrarengiz bir gülümsemeyle karşılık veriyor. Etrafımdaki yüzler ve sesler deforme olmaya başlıyor. Bernard bana bir şey söylüyor ama ağzından ağır çekimde çıkan ses hiç anlaşılmıyor. Bunun yerine Ravel'in Bolero'sunu işitiyorum. Beni tamamen uyuşturmuşlar.

Sonsuzluk gibi gelen bir süre sonra bir çatışma hareketliliğinin farkına varıyorum. Lübnan aksanlı garson kız beni sırtlayıp merdivenlere sürüklüyor. "Gitmeliyiz, polis geliyor." Dışarıda gece çökmüş ve kar durmuş. Dondurucu bir rüzgâr nefesimi kesiyor. Viyadüğün üzerine, ışınları terk edilmiş hurdaları gözleyen bir projektör yerleştirilmiş.

Bir megafondan, "Teslim olun, etrafınız sarıldı!" diye bağırılıyor. Kaçmayı başarıyoruz ve bu benim için uzun bir göçün başlangıcı oluyor. Rüyamda kaçmayı istesem de yakaladığım tarifsiz bir uyuşukluk tek bir adım atmama bile müsaade etmiyor. Bir heykel, bir mumya, bir vitrin mankeni gibiyim. Özgürlükle aramda sadece bir kapı varsa bile, onu açmaya gücüm yok. Tek korkum bu da değil. Gizemli bir tarikatın rehinesi olarak arkadaşlarımın da aynı tuzağa düşmesinden endişeleniyorum. Onları uyarmak için her yolu deniyorum ama rüyam gerçeklikle mükemmel bir uyum içinde. Tek kelime edemiyorum.

Dış Ses

Daha yumuşak uyandığım zamanlar oldu. Bilincimi yeniden kazandığım ocak ayının sonundaki o sabah bir adam üzerime eğilmiş, sağ göz kapağımı bir iğne ve iplikle tıpkı bir çift çorabı yamar gibi dikiyordu. Mantıksız bir korkuya kapıldım. Ya göz doktoru hızını alamayıp sol gözümü, dış dünyayla olan tek bağlantımı, zindanımın tek penceresini, dalgıç başlığımın görüş camını da dikerse? Neyse ki karanlığa hapsolmadım. Doktor küçük aletlerini özenle pamuk kaplı teneke kutulara kaldırdı ve tekrar suç işleyen bir sabıkalıya verilmesi gereken mükemmel cezayı biçermiş gibi basitçe, “Altı ay,” deyiverdi. Sağlam gözümle soru soran bakışlar atmama rağmen belli ki günlerini başkalarının gözbebeklerini muayene ederek geçiren bu adam bakışlardaki anlamları görmeyi bilmiyordu. Umursamaz, kibirli, düşüncesiz, küçümseyici, kendisi dokuzda gelmesine rağmen hastalarını sekizde muayeneye gelmeye mecbur eden ve her birine değerli zamanından kırk beşer saniye ayırdıktan sonra dokuzu beş geçe giden bir doktor tiplemesiydi. Fiziksel olarak *Get Smart* dizisindeki Maxwell karakterini andırıyordu: kısa ve sarsak bir vücudun üzerinde kocaman yuvarlak bir kafa. Hastaların geneliyle fazla konuşmayan bu adam benim gibi hayaletleri görünce tam bir kaçağa dönüşüyor ve en ufak bir açıklama yapmaya tenezzül bile etmiyordu. Sonunda bir şekilde sağ gözümü kapalı tuttuğunu öğrendim. Göz kapağım hareketini ve dolayısıyla koruma görevini yerine getirmediği için kornea ülseri riski vardı.

Haftalar geçtikçe hastanenin, tıbbın uzun vadede hastalarda sebep olduğu belli belirsiz güvensizlik hissini tetiklemek için mi bu denli itici birini kullandığını merak etmeye başladım. Bir nevi şamar oğlanı gibi. Eğer giderse ben hangi muhallebi çocuğuyla dalga geçeceğim? “Çift mi görüyorsunuz?” sorusuna, “Evet, bir yerine iki geri zekalı görüyorum,” cevabını vermenin masum ve yegâne zevkini tadamayacağım.

Duygulanmaya, sevmeye ve sevilmeye nefes almak kadar ihtiyacım var. Bir dosttan gelen mektup, bir kartpostalın üzerindeki Balthus tablosu, bir Saint-Simon[6] sayfası çevirmek geçen zamana anlam katıyor. Yine de tetikte olmak ve ılık bir teslimiyete kapılmamak için bir parça hiddet, bir

parça nefret barındırıyorum içimde, ne az ne çok; tıpkı bir düdüklü tencerenin patlamasını önleyen supap gibi.

Düdüklü Tencere... Belki bir gün deneyimlerimden yola çıkarak yazacağım tiyatro oyununun ismi bu olabilir. Göz ismini de düşünmemiş değilim, tabii ki Dalgıç'ı da... Olay örgüsünü ve dekoru zaten biliyorsunuz. Bir hastane odasında, hayatının baharındaki aile babası Bay L. geçirdiği ağır bir kalp krizinin ardından locked-in sendromu ile yaşamayı öğrenir. Oyunda Bay L.'nin tıp dünyasındaki maceraları ve eşiyle, çocuklarıyla, dostlarıyla, kurucularından biri olduğu büyük reklam ajansındaki iş arkadaşlarıyla ilişkilerinin nasıl geliştiği anlatılır. Hırslı ve biraz da alaycı olan, bu zamana kadar hiçbir başarısızlığı olmayan Bay L. ıstırabı öğrenir, kesin gözüyle baktığı her şeyin yıkıma uğradığını görür ve yakınlarının aslında birer yabancı olduğunu keşfeder. Bu ağır değişimi, Bay L.'nin iç sesini her durumda aktaran bir dış ses vasıtasıyla birinci elden takip edebiliriz. Geriye yalnızca yazmak kalıyor. Son sahne zaten cepte. Sahnenin ortasındaki yatağı saran hale dışında dekor karanlığın içinde kayboluyor. Gece, her şey uyuyor. Perde kalktığından beri hareketsiz olan Bay L. aniden üzerindeki örtüleri kaldırıp yataktan kalkıyor, gerçekdışı bir ışıkta sahneyi turluyor. Derken karanlık çöküyor ve son kez Bay L.'nin iç sesi olan dış sesi duyuyoruz: “Kahretsin, rüyaymış.”

Şanslı Günüm

Bu sabah gün yeni doğmuştu ki kör talih 199 numaralı odaya musallat oldu. Beslenmemi düzenleyen aletin alarmı yarım saat önce çalmaya başladı. Beyni kemiren bu bip bip sesinden daha aptal ve daha korkunç bir şey bilmiyorum. Üstelik ter yüzünden sağ gözkapağımı örten sargı bezinin bantları açıldı ve birbirine yapışmış kirpiklerden ötürü gözüm feci şeklide kaşınıyor. Tüm bunlar yetmezmiş gibi sondamın bağlantı yeri çıktı. Her yerimi ıslattım. Yardım beklerken kendi kendime Henri Salvador'un eski bir melodisini mırıldanıyorum: "Hadi ama, bebeğim, bunların önemi yok." İşte hemşire de geldi. Kurulu bir makine gibi televizyonu açıyor. Reklamlar var. Bir reklam şu soruya cevap vermemizi öneriyor: Zengin olmak için mi yaratıldınız?

Kitap ve Meryem Ana

Biri espri olsun diye bana Lourdes'a bir kutsal yolculuk planlayıp planlamadığımı sorduğunda onlara, bunu çoktan yaptığımı söylüyorum.

70'li yılların sonuydu. Josephine ile ben, birlikte başarılı bir keyif gezisi yapmak için fazla karmaşık bir ilişki içindeydik. Keyif gezisinden kastım, bir gündeki dakikalar kadar çok anlaşmazlığın yaşandığı şu seyahatler. Gece nerede uyuyacağını umursamadan ve o bilinmez yere hangi yoldan ulaşacağını bilmeden yola çıkmak için ya çok diplomatik olmak ya da bitip tükenmez bir kötü niyete sahip olmak gerekir.

Josephine de benim gibi ikinci kategoriye giriyordu ve bir hafta boyunca soluk mavi, eski, üstü açılabilir arabası sürekli ve mobil bir aile kavgasına sahne olmuştu. Ax-les-Thermes'den, Josephine'in amcasının villasının bulunduğu Basque kıyısındaki Chambre d'Amour isimli küçük plaja kadar arkamızda, "Bir kere ben öyle demedim," cümlelerinden izler bırakarak Pireneleri geçtiğimiz fırtınalı ve muhteşem bir rota izlemiştik.

Bu kuvvetli anlaşmazlığın başlıca konusunu, dikkat çekici bir başlığa sahip altı veya yedi yüz sayfalık büyük bir kitap oluşturuyordu. *La Trace du Serpent*[7], Bombay veya Katmandu tarafına seyahat eden Batılıları bir şekilde cezbedip gasp eden Charles Sobhraj adındaki eşkıyanın yaptıklarını anlatıyordu. Fransa-Hindistan kökenli bu yılanın hikâyesi gerçekti. Bunun dışında konu hakkında başka herhangi bir detay bilmiyorum; hatta belki yaptığım bu özet bile hatalı olabilir ama çok net hatırladığım şey Charles Sobhraj'ın benim üzerimdeki etkisidir. Andorra'yı geçtikten sonra manzarayı seyretmek için gözlerimi kitaptan kaldırmayı kabul ediyordum belki ama Midi'nin zirvesine geldiğimizde, gözlemevine kadar yürümek için arabadan inmeyi net bir şekilde reddetmiştim. Aslında o gün zaten görüş mesafesini ve gezinin anlamını kısıtlayan sarımtırak bir sis, dağı çevrelemişti. Yine de Josephine beni olduğum yerde bırakıp bulutların arasında iki saat surat asmıştı. Acaba beni etkisi altına alan büyüyü bozmak için mi Lourdes'dan geçmek istemişti? Ben bu dünya harikası yeri daha önce hiç ziyaret etmediğim için duraksamadan kabul etmiştim. Zaten okuduklarımla ateşlenen başımda Charles Sobhraj, Bernadette Soubirous ile, Adour suları da Gange ile birbirine girmişti.

Ertesi gün, tırmanışının arabayla bile yorucu geldiği Fransa turunun ardından boğucu bir sıcakla birlikte Lourdes’a girdik. Arabayı Josephine kullanıyordu, ben de yanında oturuyordum. Kalınlaşıp deforme olan *La Trace du Serpent* kitabı ise arka koltukta yatıyordu. Sabahtan beri ona dokunmaya cesaret edememiştim, çünkü Josephine bu egzotik hikâyeye olan tutkumun, olayın geçtiği yere gösterdiğim gizli ilgiyi açığa çıkardığına karar vermişti. Hac sezonu gelmişti ve şehir tıklım tıklım dolu görünüyordu. Buna rağmen otel rezervasyonu için sistematik bir araştırmaya girişmiştim ve otellerin duruşuna göre ya ayıplayan omuz silkmelerle ya da, “gerçekten çok üzgünüz,” cümleleriyle karşılaşıyordum. Terden gömleğim sırtıma yapışmıştı. Asıl önemlisi ise bir İngiliz, İspanya, Balkanlar veya bilmem nere otelinin resepsiyon görevlisi, Amerika’daki amcalarının beklenmedik ölümünü akrabalarına bildiren bir avukat edasıyla bana bir rezervasyonun iptal edildiğini bildirdiği sırada yeni bir tartışmanın kara bulutları üzerimizde gezinmeye başlamıştı. Evet, bir odaları vardı. “Bu bir mucize!” dememek için kendimi zor tuttum, zira burada bu gibi şeylerle dalga geçilmemesi gerektiğini hissediyordum. Asansör aşırı büyüktü, bir sedye uzunluğundaydı. On dakika sonra da duşumu alırken banyomuzun engelliler için tasarlandığını fark edecektim.

Josephine yıkanmak için banyoya girerken ben, üzerimde basit bir havluyla, tüm yoldan çıkmışların en yüce vahası olan mini bara hücum ettim. Öncelikle bir şişe maden suyunun yarısını bir dikişte içtim. Ah o şişe... Dudaklarıma değen cam ağzı hep hissedeceğim. Ardından Josephine için bir kadeh şampanya, kendim için de bir cin tonik hazırladım. Barmenlik görevimi yerine getirdikten sonra Charles Sobhraj’ın maceralarına doğru sinsi ve stratejik bir hamle yapmıştım ama umduğum sakinleştirici etkinin aksine şampanya, Josephine’in turistik damarlarını kabartmıştı. Katolik yazar François Mauriac’ın ünlü bir fotoğrafındaki gibi zıplayarak durmadan, “Sainte Vierge’i görmek istiyorum,” diye tekrarlıyordu.

Böylece ağır ve tehditkâr bir gökyüzü eşliğinde bu kutsal mekâna gitmek üzere yola koyulduk. Deneyimli oldukları belli olan gönüllü hemşireler tarafından itilen tekerlekli sandalyelerin geçişi engellediği bir kolonu tırmanmaya çalışıyorduk. Başlığı rüzgârda uçuşan bir rahibe otoriter bir şekilde kafileyi yararak ilerlerken, “Yağmur yağarsa herkes bazilikaya!”

diye duyurdu. Fark ettirmeden hastaları gözlemliyordum; bükülmüş elleriyle, ifadesiz suratlarıyla büzüşüp kalmış küçük yaşam öbekleri. Aralarından biri bakışlarımı yakalayınca hafifçe tebessüm ettim ama o bana dil çıkararak karşılık verince suçüstü yakalanmış gibi kulaklarıma kadar kızardığımı hissettim. Pembe ayakkabıları, pembe kot pantolonu ve pembe kazağıyla Josephine karanlık bir kitlenin ortasında mutlu mesut ilerliyordu. Halen rahip kıyafetleriyle olan Fransız rahiplerin hepsi burada buluşmak üzere randevulaşmış gibiydi. Cübbeleri içindeki koro, *"diz* çöküp dua ettiğimiz Meryem Ana, bize görün," diye çocukluğundan kalma bir ilahiyi okumaya başlayınca Josephine sevinçten deliye döndü. Dikkatsiz bir gözlemci ortama şöyle bir bakıp kendini Avrupa kupa maçının oynandığı bir akşamda *Pare des Princes* stadının yakınlarında sanabilirdi.

Gezi yolunun üstündeki yeraltı odasının girişinde bir kilometrelik bir sıra Ave Maria duasının cansız ritminde kıvrılarak ilerliyordu. Belki de Moskova'da Lenin'in kabri önündekinin dışında hayatımda hiç böyle bir bekleme kuyruğu görmemiştim.

"Yok artık, tüm bu sırayı bekleyecek değilim!"

"Sen bilirsin," dedi Josephine, "oysa senin gibi biri için iyi olabilirdi."

"Hiç de değil. Üstelik tehlikeli de... Sapasağlam bir adamın geldiğini düşünsene. Hop, bir mucize ve adam bir bakıyor felç olmuş."

Bir anda on kafa, bu denli düşmanca lafları dile getirenin kim olduğunu görmek için bana döndü.

"Geri zekâlı," diye fısıldadı Josephine. Neyse ki birden başlayan yağmur dikkatleri dağıttı. Daha ilk damlada şemsiyeler ardı ardına açıldı ve etrafı sıcak bir toz kokusu doldurdu.

Sabah saat altıdan gece on ikiye kadar iki veya üç kez rahip değiştirilerek ayinlerin düzenlendiği devasa bir ibadet yeri olan XXIII. Jean'ın yeraltı bazilikasına kadar bu şekilde ilerledik. Bir gezi rehberinde, Roma'daki Saint-Pierre'den daha geniş olan beton netin birkaç jumbo jeti barındırabileceğini okumuştum. Seremoniyi yayınlayan sayısız hoparlörün altından, boş alanların olduğu bir açıklığa doğru Josephine'i takip ediyordum. "Arşın en tepesindeki Tanrı'ya şükürler olsun... Tanrı'ya şükürler olsun... şükürler olsun..." Yükseltide yanımda duran ileri görüşlü bir adam süreci izlemek için sırt çantasından, yarışları izlemek için

kullanılan küçük dürbünlerden çıkardı. Başka inananlarda da 14 Temmuz'da[8] tören alayı geçerken görebileceğiniz geçici periskoplardan vardı. Josephine'in babası bana metro çıkışlarında bu tür eşyalar satarak hayata atıldığını sık sık anlatırdı. Bu onun radyoda sunucu olmasını engellememişti. Bu yeteneğini kraliyet düğünlerini, depremleri ve boks maçlarını aktarmakta kullanıyordu. Dışarıda yağmur dinmişti. Hava serinlemişti. Josephine "alışveriş" kelimesini kullandı. Bu olasılığı düşünerek, bir Doğu pazarını andıran, dip dibe hediyelik eşya dükkânlarının bulunduğu büyük bir caddeyi önceden gözüme kestirmiştim.

Josephine eski parfüm şişelerini, inekli veya sürülü köy tablolarını, Tokyo'daki restoranların vitrinlerinde mönü yerine kullanılan yapay yemek tabaklarını ve birçok seyahatinde bulabildiği ne kadar lüzumsuz şey varsa biriktirirdi. Dolayısıyla buraya da ilk görüşte âşık olmuştu. Sol kaldırımdaki dördüncü mağazada, dini madalyonların, guguklu İsviçre saatlerinin ve peynir tekerlerinin ortasında Josephine'i beklermiş gibi duran bir şey vardı. Bu, kafasında tıpkı Noel ağaçlarının üzerindeki süsler gibi yanıp sönen halesiyle şirin mi şirin bir büsttü.

"İşte benim Aziz Bakire'm!" diye bağırarak tepindi Josephine.

Satıcının bunun eşsiz bir parça olduğunu iddia ederek benden koparacağı paranın ne kadar olacağını düşünmeden, "Sana hediyem olsun," deyiverdim. O akşam bunu büstün yanıp sönen kutsal ışığında oynaşarak kutladık. Tavanda muhteşem bir gölge oyunu dönüyordu.

"Düşünüyorum da, Josephine, bence Paris'e döndüğümüzde ayrılmalıyız."

"Bunu anlamadığımı mı düşünmüştün?"

"Ama Jo..."

Uyumuştu. Hoşlanmadığı bir durum olduğunda kendini ani ve koruyucu bir uykuya bırakma yeteneği vardı. Beş dakikalığına veya birkaç saatliğine hayattan izin alıyordu. Bir süre duvarın yatak başlığının üstünde kalan kısmının karanlık ve aydınlık arasında gidip gelmesini seyrettim. Hangi akla hizmet insanlar bütün bir odayı turuncu çuval beziyle kaplardı ki?

Josephine hâlâ uyuduğu için en çok sevdiğim şeylerden birini yapmak üzere sessizce üstümü giyindim: gece gezisi. Benim tatsızlıklarla başa

çıkma şeklim de buydu: yorgunluktan bitene kadar dümdüz yürümek. Caddede Hollandalı delikanlılar koca kupalarda bira içip gürültü yapıyorlardı. Çöp poşetlerini delip kendilerine yağmurluk yapmışlardı. Ağır demir parmaklıklar yeraltı odasına girişi engelliyordu ama onların ardında sönmeye yüz tutmuş yüzlerce mumu görmek mümkündü. Uzun bir sine yürüdükten sonra hediyelik eşya dükkânlarının olduğu caddeye geldim. Dördüncü vitrinde aynı Meryem çoktan bizimkinin yerini almıştı. Tekrar otele döndüm ve uzaktan odamızın alacakaranlıkta yanıp sönen penceresini gördüm. Gece bekçisinin rüyalarını bölmemeye özen göstererek merdivenleri çıktım. *La Trace du Serpeni*, kutusundaki mücevher gibi yastığımın üzerine bırakılmıştı.

“Aa, Charles Sobhraj,” diye fısıldadım, “ben onu tamamen unutmuştum.”

Josephine’in el yazısını tanımıştım. Devasa bir “J” harfi, 168. sayfaya boydan boya çizilmişti. Bu, kitabın iki bölümünü kaplayan ve onu tamamen okunmaz hale getiren bir mesajın başlangıcıydı.

Seni seviyorum, sersem. Josephine’ine acı çektirme.

Neyse ki ben o bölümleri çoktan geçmiştim.

Aziz Meryem’in yanıp sönen ışığını kapattığımda gün doğmaya başlamıştı.

Perde

Annelerinin koridor boyunca ittiği sandalyenin üstünde kıvrılmış vaziyette, hissettirmeden, çocuklarımı seyrediyorum. Ben bir çeşit zombi babaya dönüşmüş olsam da Theophile ve Celeste son derece gerçek, hareketli ve şikâyetçiler. Küçük omuzlarında ağırlık yapan huzursuzluğu başarılı bir şeklide saklayarak yanımda yürümelerinden, sadece yürümelerinden bile sikilmiyorum. Yürürken Theophile kâğıt mendillerle kapalı dudaklarımın arasından sızan salyaları siliyor. Hareketleri çekimser, ne tepki vereceği belli olmayan bir hayvanın karşısındaymış gibi hem sevecen hem de ürkek. Yavaşladığımız anda Celeste kafamı çıplak kollarının arasına alıyor, boynumu sesli öpücüklere boğuyor ve sanki büyülü sözlermişçesine, “O benim babam, o benim babam,” diye tekrar ediyor. Babalar gününü kutluyoruz. Kaza geçirdiğim güne kadar duygusal takvimimize bu zoraki randevuyu kaydetme ihtiyacı duymamıştık. Şimdiyse şüphesiz bir şeklin, bir gölgenin, bir baba parçasının bile yine de “baba” olduğunu doğrulamak ister gibi bu sembolik günü hep beraber geçiriyoruz. Bir yandan onları birkaç saatliğine de olsa yaşarken, hareket ederken, gülerken veya ağlarken görmekten mutluluk duyuyorum; diğer yandan, her ne kadar ailece hiçbir şeyi yumuşatmayacağımıza dair mantıklı bir karar almış olsak da, benimki başta olmak üzere tüm bu sıkıntıların on yaşında bir erkek çocuğuna ve onun sekiz yaşındaki kız kardeşine büyük bir sarsıntı yaşatıyor olmasından korkuyorum.

Beach Club’a yerleşiyoruz. Yönetimin masa, sandalye ve şemsiye, hatta yabani otların arasına kumda açan düğün çiçekleri serpiştirme ihtiyacı duyduğu güneş ve rüzgâr alan bir kum tepesi parseline ben bu adı verdim. Hastane ile gerçek dünya arasında, plaj kenarında yer alan bu kilit noktada bir perinin tüm tekerlekli sandalyeleri uçan birer at arabasına dönüştüreceğini hayal edebilirsiniz. “Adam asmaca oynar mısın?” diye soruyor Theophile. Eğer iletişim sistemim repliklerimi çivilemiş olmasaydı, ona felçliyi oynamanın beni yeterince meşgul ettiğini söylerdim. Sözcükleri bir araya getirmek için dakikalar harcayınca en ince espri bile anlamını yitiriyor. Sonunda da kelime kelime ifade etmeden önce neyin bu kadar eğlenceli göründüğünü kendin bile çok iyi anlamıyorsun. Kuralı zamansız çıkıntılardan sakınmak. Bu da konuşmayı detaylardan, top oynar gibi

karşılıklı laf atışmalardan mahrum bırakıyor. Bu zoraki espri yoksunluğunu, içinde bulunduğum şartların önemli zorluklarından biri olarak görüyorum.

Yedinci sınıfların ulusal sporu adam asmacaya gelince... Bir kelimeyi, bir diğerini buluyorum. Derken üçüncüde tıkanıyorum. Aslında aklim oyunda değil. İçimi bir hüzün kapladı. Oğlum Theophile yanımda uslu uslu oturuyor, suratı sırtımdan 25 santim uzakta. Babası olan benim ise, ellerimi onun kalın telli saçlarının arasında gezdirmeye, ince tüylü ensesini avucumun içine almaya, yumuşak ve ılık küçük vücudunu kucaklamaya bile hakkim yok. Nasıl demeli? İçinde bulunduğum durum korkunç, iğrenç, adaletsiz. Birden artık daha fazla dayanamayacağımı hissediyorum. Yaşlar gözlerime doluyor ve boğazımdan Theophile'i ürperten, kuru bir kasılma sesi çıkıveriyor. *Korkma, küçük adam, seni seviyorum.* Halâ oyunun etkisinde olan oğlum kelimeyi tamamlıyor. İki harf daha: o kazanıyor, ben kaybediyorum. Defterin bir köşesine darağacını, ipi ve ucundaki adamı çiziyor.

Bu sırada Celeste kum tepecikleri üzerinde taklalar atıyor. Bunda bir çeşit teselli mi bulmalıyım bilemiyorum ama tek göz kapağımı kıpırdatmak bile benim için tam bir halter sporu haline geldiğinden beri kızım gerçek bir akrobata dönüştü. Bir kedi kadar esnek bir şekilde ayaklarıyla duvara tırmanıyor, amuda kalkıyor, köprü yapıyor, parende atıyor ve tehlikeli zıplayışlar gerçekleştiriyor. Öğretmenliğin, mankenliğin ve çiçekçiliğin ardından, gelecekte yapmayı düşündüğü mesleklerden oluşan uzun listeye cambazlığı da ekledi. Taklalarıyla Beach Club'daki izleyicilerin kalbini kazanan şov kızımız, fark edilme fikrinden kesinlikle nefret eden Theophile'in hoşnutsuzluğuna rağmen şarkı söylemeye başlıyor. Kız kardeşi gösterişe ne kadar meraklıysa Theophile bir o kadar içine kapanık. Günün ilk ders zilini çalmak için okulundan izin isteyip onu aldığımda benden tüm kalbiyle nefret etmişti. Theophile'in mutlu yaşayıp yaşamayacağını kimse önceden kestiremez ama saklı yaşayacağı kesin.

Celeste'nin nasıl olup da 60'lardan kalma şarkılardan böyle bir repertuar oluşturduğunu merak ediyorum. Johnny Hallyday, Sylvie Vartan, Shelia, Clo-Clo, Françoise Hardy, o altın çağa ait hiçbir yıldızı es geçmiyor. Herkesin bildiği şarkıların yanı sıra Celeste, unutulmaya yüz tutmuş başarılı eserleri de seslendiriyor. Teppaz marka elektronik plakçalarımda Claude François'nın 45'liğini bıkmak bilmeden dinlediğim on iki yaşımdan beri

Pauvre petite riche fille şarkisini dinlememiştim. Oysa Celeste şarkiyi (oldukça yanlış bir tondan) mırıldanmaya başlar başlamaz her nota, her küple, her nakarat veya her orkestrasyon, şarkinin açılışındaki dalga sesine kadar, beklenmedik bir netlikte hafızamda beliriyor. Plağın kabı, şarkıcının fotoğrafı, annem kaba bulduğu için bana bir rüya gibi gelen çizgili ve yakası ilikli gömleği gözümde canlanıyor. Hatta plağı babamın bir kuzeninden aldığım perşembe öğleden sonrasını bile hatırlıyorum. Adam Kuzey Garı'nın altında minicik bir mağaza işleten iyi kalpli, dev bir adamdı. Sarı Gitane sigarası daima ağzının köşesinde dururdu. *"Bu sahilde o kadar yalnızsın ki, zavallı küçük zengin kız...* "Zaman geçti ve insanlar yitmeye başladı. Önce annem öldü, ardından Clo-Clo'yu elektrik çarptı ve işleri yavaş yavaş batmaya başlayan nazik kuzen, ardında çocuklardan ve hayvanlardan oluşan teselli edilemez bir grup bırakarak nalları dikti. Elbise dolabım yakası düğmeli gömleklerle dolu ve sanırım plak dükkânının yerinde de bir çikolatacı var. Belki bir gün birinden bunu teyit etmesini rica ederim, nasıl olsa Breck'e gelen trenler Kuzey Garı'ndan kalkıyor.

"Bravo, Celeste!" diye heyecanla bağırıyor Sylvie.

"Anne, bıktım ama," diye hemen söylenmeye başlıyor Theophile.

Saat beş. Genelde çok dostane gelen çan sesleri veda zamanını haber veren acı bir çınlamaya dönüşüyor. Rüzgâr bir parça kumun havalanmasına neden oluyor. Deniz o kadar geriye çekiliyor ki içinde yüzenler yalnızca ufukta görünen birer nokta halini alıyor. Yola çıkmadan önce çocuklar plajda bacaklarındaki uyuşukluğu atıyor. Biz de hareketsiz parmaklarımı sıkıca kavrayan Sylvie ile baş başa ve sessiz kalıyoruz. Pürüzsüz bir gökyüzünü yansıtan gözlüklerinin ardında, parçalanmış hayatımıza ağlıyor.

Son bir içten sohbet için odamdayız.

"Ne haber, dostum?" diye soruyor Theophile. Dostunun boğazı düğümlenmiş, elleri güneşten kızarmış ve kuyruk sokumu sandalyede fazla kalmaktan ağrıyor ama her şeye rağmen muhteşem bir gün geçirdi. Peki ya siz, genç insanlar, benim sonsuz yalnızlığıma yaptığınız bu yolculuktan sizin aklınızda ne kalacak?

Gittiler. Araba çoktan Paris'e varmıştır. Celeste'nin çizdiği ve hemen duvara astığımız resme bakarak düşüncelere dalıyorum: rengârenk pulları olan mavi kirpikli, iki kafalı bir çeşit balık. Resimde asıl ilgi çekici olan, balığın rahatsız edici derecede sonsuzluk işaretine benzeyen genel hatları.

Güneş ışığı pencereden sızıyor. Işınlarının tam olarak yatağımın başına düşeceği saatteyiz. Veda hüznü içinde onlara perdeleri kapamalarını işaret etmeyi unuttum. Neyse, nasıl olsa çıkmaz ayın son çarşambasında bir hemşire gelecektir.

Paris

Uzaklaşıyorum. Yavaş, fakat emin bir şekilde. Tıpkı bir denizcinin demir aldığı kıyıdan uzaklaşması gibi geçmişimden uzaklaştığımı hissediyorum. Eski hayatım hâlâ içimde alev alev yansa da, yavaş yavaş anıların küllere dönüştüğünü biliyorum.

Yine de dalgıç hücremin içine yerleştiğimden beri teşhis uzmanlarının hakkımdaki görüşlerini almak için Paris'in tıp dünyasına iki kısa seyahatim oldu. İlk seferinde ambulans tesadüf eseri, eskiden yazı işleri müdürü olarak çalıştığım ünlü kadın dergisinin son derece modern binası önünden geçti.

Kendimi duygusallaşmaktan alamadım. Önce yandaki binayı tanıdım; üzerinde yıkım kararının asılı olduğu altmışlardan kalma eski bir bina. Ardından bulutları ve uçakları yansıtan aynalarıyla bizim binayı gördüm. Yanındaki kaldırımda on yıl boyunca her gün karşılaşmama rağmen adını bilmediğim tanıdık birkaç kişi duruyordu. Topuzlu kadının ve gri kazaklı yapılı adamın arkasında daha bildik bir yüz olup olmadığını görmek için kafamı çevirmek istedim. Kader buna müsaade etmedi. Acaba içinde bulunduğum ambulans geçerken beşinci kattaki ofisten biri bakmış mıdır? Ara sıra günün yemeğini tatmak için gittiğim kafenin önünden geçtiğimiz sırada gözümden birkaç damla yaş aktı. Gizlice ağlayabiliyorum. Gözümün aktığını sanıyorlar.

Paris'e ikinci gidişim bundan dört ay sonra oldu ve neredeyse hiçbir şey hissetmedim. Sokaklar yaz ile süslenmiş olmasına rağmen benim için her zaman kıştı ve bu da ambulansın camlarının arkasından bana yansıtılan bir film dekoruydu. Sinemacılar buna "arka plan projeksiyonu" diyor: başrol oyuncusunun arabası, stüdyonun bir duvarına yansıtılan yolda ilerler. Hitchcock filmleri şiirselliklerini büyük ölçüde o zamanlar henüz mükemmelliğe ulaşmamış bu yöntemin kullanımına borçludur. Benim Paris'ten geçişim ise beni kayıtsız bıraktı. Oysa hiçbir eksik yoktu. Çiçek desenli elbiseleriyle ev kadınları ve paten kayan gençler, otobüslerin homurtusu, motosikletleri üzerinde küfreden kuryeler, Dufy tablosundan fırlamış gibi duran Opera Meydanı, binaların saldırısına uğramış ağaçlar ve mavi gökyüzündeki birkaç parça pamuk oradaydı. Benim dışımda hiçbir eksik yoktu. Ben ise başka bir yerdeydim.

Bitki

“8 *Haziranda, yeni hayatım başlayalı tam altı ay geçmiş olacak. Mektuplarınız dolapta, resimleriniz duvarda birikiyor. Herkese tek tek cevap vermem mümkün olmadığından günlerimi, kaydettiğim gelişmeleri ve umutlarımı anlatmak için bu yazdığım mektupları çoğaltmak aklıma geldi, ilk başlarda bana hiçbir şey olmadığına inanmak istedim. Koma sonrası yarı baygınlık durumundayken yalnızca bir çift koltuk değneğiyle kendimi kısa sürede Paris’in curcunasına atacağımı sanıyordum.*”

İlkbaharın sonunda arkadaşlarıma ve akrabalarıma göndermeye karar verdiğim ilk hastane mektubunun başlangıç cümleleri bunlardı. Altmış kadar kişiye gönderilen bu mektup epey ses getirdi ve söylentinin neden olduğu hasarı bir parça onardı. Hiçbir şey bilmemesine rağmen çok şey söyleyen yüz ağızlı ve bin kulaklı şehir beni zaten gözden çıkarmıştı. Paris züppeliğinin merkez üslerinden biri olan ve dedikoduların haberci güvercinler gibi havada uçuştuğu Flore Cafe’de bazı yakınlarım, tanımadıkları birkaç densizin leş bulmuş akbabalar gibi açgözlü bir şekilde yaptığı konuşmayı duymuş.

“Bauby’nin bir bitkiye dönüştüğünü duydun mu?” diyormuş biri.

“Tabii ki de duydum. Evet, tam bir bitki.”

“Bitki” sözcüğü bu çokbilmişlerin ağzına tatlı gelmiş olmalı ki birkaç kez tekrarlamışlar. Tonlamalarında ise insan ırkından ziyade bir marketin sebze reyonuna alt olduğuma dair şüpheye yer bırakmayan bir ima varmış. Neyse ki barış dönemindeyiz. Kötü haber elçilerini kurşuna dizmiyoruz. Entelektüel potansiyelimin bir hıyarınkinden daha yüksek olduğunu kanıtlamak için yalnızca kendimden medet umabilirim.

Neyse ki tüm bunların sonunda, aydan aya devam ettirdiğim ve sevdiklerimle iletişimde kalmamı sağlayan bir toplu mektuplaşma doğmuş oldu. Gururumun meyvelerini de toplamaya başladım, inatçı bir sessizliği sürdüren sabit fikirli birkaç kişi dışında herkes, beni kimi zaman keşfedilmemiş yerlere sürükleyen dalgıç hücremde de ziyaret edebileceğini anladı.

Harika mektuplar alıyorum. Onları zarflarından çıkarıp açıyorlar ve gözlerimin önüne yerleştiriyorlar. Zamanla düzenli bir ritüel halini alan bu mektuplaşmalara sessiz ve kutsal bir tören havası hâkim oldu. Her mekruhu bizzat dikkatle okuyorum. Bazıları epey ciddi bir anlatıma sahip oluyor. Bana hayatın anlamından, ruhun yüceliğinden, her bir varlığın gizeminden bahsediyorlar ve tuhaf bir geri dönüş olarak, bu temel sorulara en çok eğilenler aslında en az tanıdıklarım oluyor. Yüzeysel sohbetleri derinliklerini gizlemiş. Acaba önceden sağır ve kör müydüm, yoksa insan, karşısındakinin gerçek yüzünü görmek için felaketin keskin ışığına mı ihtiyaç duyuyor?

Bazı mektuplar basitçe geçip giden zamanı vurgulayan ufak olaylardan bahsediyor: alacakaranlıkta budanan güller, yağmurlu bir pazar günü tembelliği.

uyumadan önce ağlayan bir çocuk. Anı yakalayan bu hayat parçacıkları, bu mutluluk rüzgârları beni hepsinden daha çok duygulandırıyor. İster üç satır ister sekiz sayfa olsunlar, ister Akdeniz’in kıyısından ister yakındaki bir kasabadan gelsinler, tüm bu mektuplara birer hazine gözüyle bakıyorum. Bir gün onları uç uca yapıştırıp dostluğun zaferini simgeleyen bir sancak gibi rüzgârda dalgalanacak kilometrelerce uzunluktaki bir kurdele oluşturmak isterim.

Bu, akbabaları uzak tutacaktır.

Gezinti

Kurşun kadar ağır ve sıcak bir hava... Yine de dışarı çıkmak isterdim. Hastane sınırını aşıp deniz boyunca uzanan gezi yolunda geleneksel gezintimi gerçekleştirmeyeli haftalar, belki de aylar oldu. En son çıktığımda halâ kıştı. Dondurucu rüzgârdan havalanan kumlar bir sis oluşturuyordu ve kalın paltolarına gömülmüş tek tük birkaç kişi rüzgâra karşı eğilerek ilerlemeye çalışıyordu. Bugün buraları yazlık kıyafetleriyle görmek istiyorum. Benim bir çöl kadar ıssız olarak bıraktığım, şimdiyse kaygısız bir temmuz kalabalığıyla dolup taşan plajda gezinmek istiyorum. Sorrel koridorundan yola çıkmak için, yenilenen pürüzlü ve özensiz asfaltı, popomu oldukça zorlu bir sınavdan geçiren üç otoparkı geçmem gerekiyor. Çukurları ve su birikintileriyle, kaldırıma park edilmiş arabalarıyla bu yolun ne kadar eziyetli olduğunu unutmuşum.

İşte deniz; şemsiyeler, yelkenliler ve denizde yüzen onlarca insanla tamamlanan bir kartpostal gibi. O bir tatil denizi, sakin ve uslu. Hastanenin terasından görülen o metal yansımayla alakası yok. Oysa aynı su, aynı kabartı, aynı puslu ufuk.

Dondurma külahlarından ve kırmızı kalçalardan oluşan bir ormanın içinde, gezi yolunda ilerliyoruz. Kendimi güneş yanığı genç bir tenin üzerinden bir top vanilyalı dondurmayı yalarken hayal edebiliyorum. Kimse bana dikkat etmiyor. Breck’te bir tekerlekli sandalye görmek Monte Carlo’da Ferrari görmek kadar sıradan bir şey. Etrafta benim durumumda, engelli, aksırıp tıksıran bir sürü zavallı var. Bu öğleden sonra bana Claude (bu kitabı yazdırdığım genç kadın) ve Briçe eşlik ediyor. Birini on beş gündür, diğerini ise yirmi beş senedir tanıyorum. Eski dostumu beni bu genç kadına anlatırken dinlemek tuhafıma gidiyor. Briçe, Claude’a benim asabi karakterimden, kitaplara olan tutkumdan, yemek yemeğe olan aşırı düşkünlüğümden bahsediyor. Görseniz, kayıp bir dünyaya ait bir efsaneyi anlatıyor sanırsınız. “Sizi gözümde böyle canlandırmıyordum,” diyor Claude. Hayatım böylece, beni önceden tanıyanlar ve diğerleri arasında ikiye ayrılıyor. Acaba bu diğerleri benim nasıl bir kişiliğe sahip olabileceğimi düşünüyorlardır? Odamda onlara gösterebileceğim bir fotoğrafım bile yok.

Plajdaki barın ve sıra sıra dizilmiş pastel renkli soyunma kabinlerinin olduğu yere inen geniş bir merdivenin tepesinde duruyoruz. Merdiven bana Paris'teki Porte-d'Ailleur metrosunun girişini anımsatıyor. Çocukken, gözlerim klordan kıpkırmızı bir halde havuzdan dönerken kullanırdım o metroyu. Molitor'daki o eski havuz birkaç sene önce yıkıldı. Merdivenlere gelince, artık onlar benim için birer çıkmaz sokaktan ibaret.

“Geri dönmek ister misin?” diye soruyor Briçe. Kafamı deli gibi her yöne sallayarak itiraz ediyorum. Bu yolculuğun asıl amacına ulaşmadan geri dönmek yok. Gıcırtıları kulağımı tırmalayan eski tip bir atlıkarıncanın önünden hızlıca geçiyoruz. Hastanenin “Fangio” lakabıyla bilinen ünlü tiplerinden biriyle karşılaşıyoruz. Sopa gibi kaskatı olan Fangio oturamıyor. Ayakta veya yatar pozisyonda kalmaya mahkûm, şaşırtıcı derecede hızlı hareket ettirdiği bir tekerlekli sedyenin üzerinde yüzükoyun ilerliyor. Yolunu açmak için, “Dikkat, Fangio geliyor!” diye bağıran bu atletik yapılı, uzun boylu siyahinin aslında kim olduğu konusunda hiçbir fikrim yok. Nihayet seyahatimizin sonuna, gezi yolunun en ucuna geliyoruz. Tüm bu yolu gitmek istememin sebebi kusursuz bir manzarayı seyretmek değil, plajın çıkışındaki mütevazı barakadan sızan hoş kokuları içime çekmek. Beni rüzgâr yönünde yerleştirdiklerinde aldığım güçlü kokuyla burun deliklerimin zevkle titrediğini hissediyorum. Sıradan ölümlüler için bu koku muhtemelen oldukça ağır ve dayanılmaz. “Pöf, iğrenç kokuyor!” diye bir ses geliyor arkamdan.

Bense kızarmış patates kokusuna hiç doyamıyorum.

Yirmiye Karşı Bir

Tamam. Atın adını hatırladım: Mithra-Grandchamp.

Vincent şu sıra Abbevillede olmalı. Paris'ten arabayla hastaneye gelirken yolculuğun uzun gelmeye başladığı noktada yani. Issız ve süper hızlı otobandan sonra kamyonlardan ve arabalardan oluşan bitmek bilmez bir kuyruğun uzadığı iki şeritli bir karayoluna giriliyor oradan.

Anlatacağım hikâyenin geçtiği dönemde, bundan yaklaşık on sene önce Vincent, ben ve diğer birkaç kişi müthiş bir şans eseri bir günlük gazete çıkarmaya başlamıştık. O gazete artık yok. Gazetenin basın tutkunu olan sahibi büyük bir cesaret örneği sergileyerek bebeğini Paris'in en genç yayın ekibine emanet etmişti. Halbuki politik ve finansal güçler o sırada, adamın beş altı yıl önce alin teriyle edindiği unvanını elinden almak adına arkasından karanlık işler çevirmeye çoktan başlamıştı. Farkında olmadan adamın oynadığı son kozlar haline gelmiştik ve bine yüz katarak kendimizi bu işe adamıştık.

Vincent kavşağa varmıştır. Burada Rouen ve Crotoy yollarını solunda bırakıp bir dizi küçük kasabanın arasından geçerek Breck'e uzanan yan yola girmesi gerekiyor. Yolu bilmeyenler dönemeçlerden dolayı kaybolabiliyorlar. Beni daha önce görmeye geldiği için Vincent yolunu kaybetmeyecektir. O, yön duygusuna bir de son noktaya taşıdığı sadakatini ekler.

Gece gündüz çalışıyorduk. Sabah işe erken gider, gece geç çıkardık. Hafta sonları, hatta kimi zaman geceleri bile beşimiz on iki kişinin yapacağı işi keyifle yapardık. Vincent her hafta on büyük fikirle gelirdi. Bunlardan üçü harika, beşi iyi ve ikisi rezalet olurdu. Benim görevim onu bu fikirler arasında seçim yapmaya zorlamaktı. O ise son derece sabırsız karakteriyle kafasındaki her şeyin hayata geçirilmesini isterdi.

Onu direksiyon başında burnundan solurken ve Karayolları İdaresine söverken hayal edebiliyorum. İki sene sonra otoban Breck'ten geçecek ama bu proje şimdilik sadece buldozerlerin ve iş makinelerinin ardında ağır aksak çalışan bir şantiyeden ibaret.

Ayrılmaz olmuştuk. Gazeteyle ve gazete için yaşıyor, yiyor, içiyor, yatıyor, seviyor ve hayal kuruyorduk. O öğleden sonra at yarışına gitmek kimin fikriydi? Pazar günüydü. Güzel, mavi, soğuk ve kuru bir kıştı günü. Vinciennes’de atlar koşuyordu. Ne o ne de ben at yarışı meraklısıydık. Yarış muhabiri bizi öyle görmüş olacak ki bize hipodromun restoranında yemek ısmarlamış ve Alaaddin’in gizli yarış mağarasının kapısını açan sihirli sözleri bahşetmişti: bir tüyo. Söylediğine göre Mithra-Grandchamp kesin kazanırdı, bu çocuk oyuncağıydı. Yirmi kişiden yalnızca biri ona karşı oynayınca havadan iyi bir para gelecekmiş gibi görünüyordu.

İşte Vincent, Breck’in girişine gelmiştir ve herkes gibi bir anlık panikle o da kendine burada ne aradığını sormakla meşguldür.

Tüm hipodroma yukarıdan bakan restoranda keyifli bir yemek yemiştik. Büyük yemek salonu takım elbiseleri içindeki gangsterleri, şartlı tahliye edilmiş sabıkalıları ve at yarışı dünyasının cazibesine kapılmış ne iş yaptığı belirsiz başka tipleri sıkça ağırlıyordu. T ika basa doymuş bir şekilde dördüncü yarışı beklerken uzun purolarımızı tüttürdük. Bu sıcak ortamda suç kayıtları birer orkide gibi pıtır pıtır açıyordu.

Vincent deniz kenarına ulaşmıştır; oradan dönüp büyük gezi yolunu tırmanıyordun Muhtemelen tatil kalabalığı Breck’in kışın buz gibi ve ıssız haline ait anıları örtüyordun

Vincennes’te o kadar çok oyalanmıştık ki yarışlar bizsiz başlayıp bitmişti. Burnumuzun dibindeki iddia gişeleri, gazetedekilerin bana emanet ettiği paraları cebimden çıkarmaya bile fırsat balamadan kapanmıştı. Her ne kadar ağzımızı sıkı tutmaya çalıştıysak da Mithra-Grandchamp’ın adı tüm gazeteye yayılmıştı. Söylentiler onu efsanevi bir yaratığa dönüştürünce herkes onun üzerine bahse girmek istemişti. Geriye yalnızca yarışı seyredip umutla beklemek kalıyordu... Son turun başında Mithra-Grandchamp gruptan kopmaya başladı. Sonlara doğru beşlik bir mesafeyle fark atmıştı ve bitiş çizgisini geçişini rüyadaymış gibi izledik. Hemen ardından gelen atla arasında yaklaşık kırk metre vardı. Tam bir jet... Gazetede, televizyonun karşısında büyük sevinç yaşanmış olmalıydı.

Vincent’ın arabası hastanenin otoparkına girmiştir. Güneş gökyüzünde parlıyor. Ziyaretçilerin tam da bu noktada, beni dünyadan ayıran son birkaç metreyi geride bırakırken soğukkanlı olmaya ihtiyaçları var. İşte otomatik açılan yeşil kapılar, 7 numaralı asansör ve 119 numaralı odaya giden küçük,

korkunç koridor. Aralık duran kapılardan görülebilen şey yalnızca, kaderin, yaşamın köşesine ittiği yatağa çakılı garibanlar. Bu manzara karşısında kiminin göğsü sıkışıyor. Sesleri daha net ve gözlerindeki kızarıklık biraz daha hafiflemiş bir şekilde bana gelmeleri için biraz dolaşmaları gerekiyor. Sonunda kendilerini içeri attıklarında sanki oksijeni biten dalgıçlar gibi oluyorlar. Hatta bazılarının gücü tam benim kapımın önüne geldiklerinde tükeniyor ve oldukları yerde dönüp aynen Paris'e geri kaçıyorlar, biliyorum.

Vincent kapıya vurup sessizce içeri giriyor. Başkalarının bakışlarından o kadar alışkınım ki, gözlerindeki küçük korku parıltılarını neredeyse fark edemiyorum. Ya da belki bu beni o kadar sarsmıyor. Felçten körelmiş yüzüme, hoş geldin gülümsemesi olmasını arzuladığım bir ifade takınmaya çalışıyorum. Vincent bu sırıtışıma, alnıma kondurduğu bir öpücükle karşılık veriyor. Hiç değişmemiş. Kızıl saçları, asık suratı, bir ayaktan diğerine dans eden tıknaz vücudu ona grizu kurbanı bir ahbabını görmeye gelen Galli bir sendika temsilcisi havası veriyor. Vincent gardım indirmiş hafif sıklet kategorisinde dövüşen bir boksör misali ilerliyor. O gün Mithra-Grandchamp'ın dehşet verici finalinin ardından şunları söylemişti; "Aptalız. Harbiden aptalız. Ofise döndüğümüzde bizi kulaklarımızdan tavana çivileyecekler." Bu, onun en sevdiği deyimdi.

Doğruyu söylemek gerekirse Mithra-Grandchamp'ı unutmuştum. Bu hikâye henüz hatırıma geldi ve beni iki kat daha fazla hüzünlendirdi; yitip giden bir geçmişin nostaljisi ve daha da önemlisi kaçırılan fırsatlar... Mithra-Grandchamp aslında sevebileceğim kadınların, yakalamayı başaramadığım şansların, uçup gitmesine seyirci kaldığım mutlu anların yerine geçiyor benim için. Şimdi dönüp baktığımda sanki tüm hayatım bu ucu ucuna kaçırdığım şeylerin bir listesi, sonunu bildiğim ama bir türlü kazanan tarafa oynayamadığım bir yarış gibi geliyor. Bu arada, ofistekilerin tümüne borcumuzu ödemeyi başardık.

Ördek Avı

Locked-in sendromunun çeşitli dezavantajları yetmezmiş gibi ciddi bir duyma sıkıntısı da çekiyorum. Sağ kulağım tamamen tıkalı ve sol kulağım ise 2 buçuk metreden uzaktaki her türlü sesi yükseltip bozuyor. Kuyruğunda yerel eğlence parkının reklam afişini sürükleyen bir uçak, plajın üzerinden geçtiğinde kulak zarımda bir kahve değirmeni varmış gibi oluyorum. Ancak bu yalnızca kısa süreli bir gürültü. Herkesin kulaklarımdaki soruna hassasiyet göstermesini sağlama yönündeki çabalarıma rağmen kapım kapanmamışsa koridordan gelen gürültüler çok daha rahatsız edici oluyor. Topuklar zeminde takırdıyor, sedyeler çarpışıyor, konuşmalar üst üste biniyor, hastane çalışanları hisselerini elden çıkarmaya çalışan borsacılar gibi birbirlerine sesleniyor, kimsenin dinlemediği radyolar açılıyor ve tüm bunların üstüne elektrikli cila makinesi cehennemin sesli öncülüğünü yapıyor.

Tabii bir de korkunç hastalar var. Aralarında, en büyük zevki aynı kaseti ardı ardına dinlemek olan birini biliyorum. Benimle aynı odayı paylaşan genç hastaya, karmaşık bir algı sistemine sahip bir pelüş ördek hediye edilmişti. Odaya girildiği anda (yani günde doksan defa) devreye giren korkunç tiz bir müzik çalıyordu. Neyse ki küçük hasta evine döndü yoksa ördeği yok etme planlarımı uygulamaya dökecektim. Bu planımı yedekte saklıyorum. Dertli ailelerin ne tür felaketlere kadir olduğu hiç belli olmaz. Asıl *tuhaf komşuluk ödülü* atlattığı koma nedeniyle akil sağlığını tamamen yitirmiş bir kadın hastaya ait. Kadın hemşireleri ısırırdı, erkek hasta bakıcıları vücutlarındaki en hassas organlarından kavrardı ve, “Yangın var!” diye bağırmadan bir bardak su isteyemezdi. Başlarda bu yanlış alarmlar herkesi harekete geçiriyordu. Zamanla onu kendi haline bıraktılar, o da gece gündüz herhangi bir saatte nefesi kesilene kadar bağırmayı huy edindi. Kadının bu maskaralıkları, nöroloji koğuşuna oldukça heyecan verici bir tımarhane havası katıyordu. Onu, “İmdat, adam öldürüyorlar!” nidalarıyla birlikte başka yere gönderdiklerinde bir parça üzüldüğümü söyleyebilirim.

Tüm bu şamatalardan uzaklaşıp kutsal sessizliği bulduğumda kafamın üstünde uçuşan kelebeklerin sesini dinleyebiliyorum. Bu oldukça büyük bir

dikkat ve sükûnet gerektiriyor çünkü kanat çırpışlarını duymak çok çok zor. Biraz güçlü nefes aldığınızda sesi kaçırabilirsiniz. Bu son derece şaşırtıcı bir şey, işitme duyumda bir gelişme olmamasına rağmen onları giderek daha iyi duyuyorum. Kelebekler kadar hafif bir kulağım olsa gerek.

Pazar

Pencereden sızan güneşin ilk ışıklarıyla aydınlanan hastanenin, sarıya çalan kızıl binalarını görüyorum. Taşlar tam olarak orta üçüncü sınıfta Bay Rat'ın Yunanca dersinde kullandığımız pembe kitabın rengini alıyor. Kibarca söylemek gerekirse çok parlak bir Helenist değildim. Yine de bana Alcibiades'in köpeğinden ve Thermopylae'nin kahramanlarından bahsettiğimiz okul zamanlarımı hatırlatan bu sıcak ve derin tonu seviyorum. Hırdavatçılar buna "antik pembe" diyorlar. Hastane koridorlarının pembe sıvasıyla veya odamda süpürgeliklerin ve kapı eşiklerinin üzerindeki leylak rengiyle alakası yok. Bunlar sanki kötü bir parfüm ambalajı gibi.

Bugün pazar. Eğer ziyaretçi gelmezse zamanın geçmesini sağlayacak hiçbir şeyin yaşanmayacağı korkutucu bir pazar. Ne fizik tedavi uzmanı, ne konuşma terapisti ne de psikiyatr... Yalnızca normalde yapılana göre daha baştan savma bir sünger banyosunun olduğu uzun bir çök Pazar günleri hasta bakıcılar bir önceki gece içtikleri içkinin gecikmeli etkisiyle kasvetli bir bezginlik içinde oluyorlar. Tabii buna bir de pazar günkü mesaileri yüzünden kaçırdıkları aile pikriğinin, fuar gezisinin, karides avının üzüntüsü ekleniyor. Sonuçta yapılan şey hidroterapiden çok tımarı andırıyor. Üzerime boca edilen en iyi parfüm bile gerçeği gizleyemiyor; kokuyorum.

Bugün pazar. Eğer televizyonu açtırmışsam doğru tercihi yapmam çok önemli bir strateji meselesi. Çünkü kanalı değiştirecek birinin gelmesi üç dört saat alabiliyor. Arkasından acıklı bir pembe dizinin, saçma bir yarışmanın veya gürültülü bir sohbet programının geleceğini bildiğim ilginç bir televizyon programından vazgeçmem gerekiyor yoksa alkışlar kulağımı deliyor. Sanatla, tarihle veya hayvanlarla ilgili sakin belgeselleri tercih ediyorum. Onları sesleri olmadan, yanan bir odunu seyreder gibi seyrediyorum.

Bugün pazar. Çan ağır ağır çalarak saatleri haber veriyor. Sayfaları bir bir yırtılmış duvardaki küçük Sosyal Yardım takvimi ağustosu gösteriyor. Burada hareketsiz olan zamanın, orada deli gibi koşması tuhaf bir çelişki, değil mi? Küçücük dünyamda saatler uzuyor ama aylar şimşek hızıyla geçiyor. Ağustos ayında olduğumuza inanamıyorum. Arkadaşlar, eşler,

çocuklar tatil rüzgârıyla oraya buraya dağıldılar. Düşüncelerim sayesinde konakladıkları yazlıklara sızıyorum. Bu az da olsa kalbimi parçalıyor ama olsun. Bretanya'da çocuklar bisikletleriyle çarşıdan geliyor. Gülümsemeler tüm yüzleri aydınlatmış. Bu çocuklardan bazıları ergenlik sorunlarıyla çoktan tanışmış ama ormangülleriyle bezeli bu Bretanya yollarında herkes kaybettiği masumiyeti bulabilir. Öğleden sonra, motorunun dalgalara karşı savaş verdiği küçük tekneleriyle adanın çevresini turlayacaklar. Aralarından biri gözleri kapalı bir şekilde teknenin ön tarafına uzanacak ve kolunu yana sarkıtıp elini soğuk suyun akışına bırakacak. Fransa'nın güneyinde yakıcı güneşten korunmak için evlerin serinliğine sığınıyorlar. Resim defterlerini suluboyalar ile renklendiriyorlar. Ayağı kırık küçük bir kedi rahibin bahçesinde gölge bir alan arıyor. Biraz daha ileride, Camargue'de bir grup buzağı anason kokuları yayılan bir bataklığı geçiyor. Günün büyük aile olayı için çalışmalar çoktan başladı: öğle yemeği. Anneler her gün bunun için hazırlığı yapmaktan yorulmuş olsalar da benim için öğle yemeği unutulmaya yüz tutmuş müthiş bir ayin.

Bugün pazar. Pencerenin kenarında yığılmış, küçük bir kütüphaneyi andıran kitaplarıma bakıyorum. Oldukça lüzumsuz görünüyorlar çünkü bugün kimse bana kitap okumaya gelmeyecek. Seneca, Zola, Chateaubriand ve Valery Larbaud bir metre ötemde olmalarına rağmen erişilmezler. Simsiyah bir sinek burnuma konuyor. Uçsun diye kafamı sallıyorum. O ise daha siki tutunuyor. Olimpiyat oyunlarında seyrettiğim güreş müsabakaları bile bu denli zorlu değildir. Bugün pazar.

Hong Kong'un Hanımları

Seyahat etmeye bayılırdım. Şans eseri yıllar içinde yeterince görüntü, koku ve duygu biriktirmeyi başardım. Böylece hava kötü olup da dışarı çıkamadığım zamanlarda hastaneyi geride bırakıp başka âlemlere gidebiliyorum. Genelde tuhaf gezintiler oluyor bunlar: New York'taki bir barın ekşimsi kokusu. Rangoon Pazarlındaki sefaletin kokusu. Dünyanın bir ucu. Saint Petersburg'un bembeyaz ve dondurucu geceleri veya Nevada Çölü'nde güneşin Furnace Gölü üzerindeki inanılmaz parıltısı. Bu haftaki seyahatim biraz daha farklıydı. Her sabah gün doğarken, dergimin uluslararası baskılarıyla ilgili bir seminere yer verilen Hong Kong'a uçtum. Yersiz olmasına rağmen halâ "dergim" diyorum. Sanki sonundaki o iyelik eki beni dünyaya bağlayan hassas bir ipmiş gibi...

Hong Kong'da yolumu bulmakta biraz zorlanıyorum çünkü birçok yere seyahat etmiş olsam da burası onların arasında yer almıyor. Bu şehre daha önce hiç gitmedim. Ne zaman fırsatım olsa kör talih beni hedefimden alıkoydu. Eğer seyahatten bir gün önce hastalanmadıysam pasaportumu unuttum veya bir röportaj için başka bir yere gitmem gerekti. Kısacası şans her seferinde ucundan dönmeme sebep oldu. Bir keresinde yerimi Jean-Paul K.'ye vermiştim. Başına gelenlerden sonra yıllar süren esaret döneminde Jean-Paul K. delirmemek için Bordeaux şaraplarının kategorilerini sayarmış. Hong Kong'dan dönüşünde bana o zamanların son modası olan bir telsiz telefon getirmişti. Yuvarlak çerçeveli gözlüklerinin arkasındaki gözlerinin içi gülüyordu. Jean-Paul'ü çok severdim ama esaretten kurtulduğu zamandan sonra onu bir daha hiç görmedim. Sanırım onun rehin alındığı dönemde incik boncuk dünyasında bir rol oynadığım için utanmıştım. Şimdiyse hapsolan benim ve o özgür bir adam. Medoc'taki rum şatoları ezbere bilmediğim için de boş zamanlarımı dolduracak başka bir terane bulmak zorunda kaldım: dergimin basıldığı ülkeleri sayıyorum. Birleşmiş Cazibeler Örgütü'nün şimdiden yirmi sekiz üyesi var.

Sahi, nerede bizim meşhur Fransız esintimizin yorulmak nedir bilmeyen elçileri? Bütün gün bir otelin konferans salonunda "Elle kadını kimdir?" metafizik sorusuna Çince, İngilizce, Tayca, Portekizce, Çekçe cevaplar bulmaya çalıştınız. Sizi Hong Kong'un neona bulanmış

sokaklarında cep bilgisayarı ve erişte satıcıları arasında gezinirken hayal edebiliyorum. Yarı Spirou[9], yarı Napolyon edasıyla herkesi peşinden sürükleyen papyonlu genel müdürünüz eminim yalnızca en yüksek gökdelenlerin önünde duraklıyor ve onlara gözlerini dikip yiyecekmiş gibi bakıyordur.

Nereye gidiyoruz, komutanım? Avuç dolusu dolarları kumarda yemek üzere deniz otobüsü ile Macao'ya mı yoksa Fransız tasarımcı Philippe S.'nin dekore ettiği Peninsula Hotel'deki Felix adlı bara mı? Kibirim beni ikinci seçeneğe yöneltiyor. Fotoğrafının çekilmesinden nefret eden benim bu havadar ve lüks mekânda Philippe S.'nin fotoğrafını çektirdiği onlarca Parisliden biri olarak bir sandalyenin üzerinde tünemiş bir suretim mevcut. Tabii ki bu fotoğraf, kader beni bir korkuluğa çevirmeden birkaç hafta önce çekilmişti. Oturduğum sandalyenin diğerlerininki kadar popüler olup olmadığını bilmiyorum ama rica ediyorum gidip başıma gelenleri barmene anlatmayın. Bu insanlar çok batıl inançlıdır ve başıma gelenler öğrenilirse, hiçbir mini etekli, hoş Çinli hanım o sandalyeye oturmak istemeyecektir.

Mesaj

Hastanenin bu köşesi pahalı bir özel okul gibi görünse de kafeteryadaki tiplerin *0lü Ozanlar Derneği* filmindekilerle alakası yoktur. Kızların bakışları serttir, erkekler ise dövmelilerdir ve hatta bazıları parmaklarına yüzükler takmıştır. Oturup sigara üstüne sigara tüttürerek motosikletlerden ve kavgalardan bahsederler. Hepsi de şimdiden kamburlaşmış sırtlarında kocaman bir çarmıh taşıyor gibidir. Sanki kötü kaderin onları sürüklediği bu hastane, sömürülmüş çocuklukları ve işsiz gelecekleri arasındaki lanetli bir yerdir. Duman altı olmuş inlerine girdiğimde sağır edici bir sessizliğe bürünürler ama gözlerinde ne acıma ne de şefkat olur.

Kafeteryanın açık penceresinden hastanenin bronz kalbinin attığını duyabilirsiniz: her saat başı dört kez inleyen çan sesi adeta gözünü titretir. Boş bardaklarla dolu bir masanın üzerinde pembe bir kâğıdın sıkıştırıldığı bir daktilo durur. Her ne kadar kâğıt şimdilik boş olsa da bir gün üzerinde bana yazılmış bir mesaj olacağına eminim. Bekliyorum.

Grevin Müzesi'nde

Bu gece rüyamda Grevin Müzesi'ni ziyaret ettim. Çok değişmişti. Belle Epoque tarzı girişi, görüntüyü çarpıtan aynaları ve korku odası halâ duruyordu ama ünlü isimlerin balmumundan heykellerinin olduğu sergi kaldırılmıştı. Odaların ilkinde sergilenen suretleri önce tanıyamadım. Kostümcü her birine günlük kıyafetler giydirmişti. Bu tişörtlü erkeklerle mini etekli kadınların, elinde çaydanlıkla hareketsiz duran ev kadının, motosiklet kaskı takmış genç adamın aslında gece ve gündüz vardiyalarında bakımımı üstlenen hemşirelerle hastabakıcılar olduğunu kavramam için hepsini tek tek inceleyip onları beyaz önlükleriyle hayal etmem gerekti. Hepsi oradaydı, balmumuyla sabitlenmiş halde öylece duruyorlardı: sevecen olanlar, sert olanlar, önemseyenler, umursamayanlar, hareketli olanlar, tembeller, iletişim kurabildiklerim ve beni sıradan bir hasta olarak görenler...

Başta çalışanlardan birkaçı beni dehşete düşürmüştü. Onları hücremin önünde nöbet tutan üç başlı canavarlar, korkunç bir komplonun suç ortakları gibi görüyordum. Zaman geçtikçe bazılarından nefret ettim. Tekerlekli sandalyeme oturturken kolumu kıvıranlar, televizyonu bütün gece açık bırakanlar, hareketlerimle anlatmaya çalışmama rağmen beni rahatsız bir pozisyonda bırakanlar oldu. Onları birkaç dakika veya birkaç saat boyunca keyifle öldürebilirdim düşüncelerimde. Zamanla öfkelerim yatıştı ve onlara omzumuzda taşıdığımız ağır yükü hafifletmek için iyi kötü işlerini yapan tanıdık birer yüz olarak bakmaya başladım.

Odama girdiklerinde gürleyen iç sesimle, "Hey Maviş! Selam, Kocaoğlan!" diye selamlayabilmek için onlara lakaplar yakıştırdım. Tabii onların bundan haberi yok. Yatağımın etrafında dans eden ve bir rock şarkıcısı edasıyla, "Nasıl gidiyor?" diye soran.

Prof adını taktığım David Bowie, gri saçlı çocuk suratı ve her gün aynı, "Hiç yoktan iyidir," cümlesiyle beni güldürüyor. 'Rambo' ve 'Terminatör' dediğim doktorlar ise, sizin de tahmin edeceğiniz gibi pek nazik tipler değil. 'Termometre'yi onlara tercih ederim. Eğer her seferinde koltukaltlarıma yerleştirmeleri gereken şu aleti unutmasalardı kendilerini işlerine adayışları örnek teşkil ederdi.

Grevinin balmumu oymacısı, nesillerdir Cote d'Opale'in rüzgârları ve Picardie'nin yeşil arazileri arasında yaşayan ve bir araya geldikleri anda lehçeleri meydana çıkan bu Kuzey insanlarının yüz ifadelerini çok iyi canlandıramamıştı. Bazılarını ucu ucuna benzetmişti. Bu işin altından kalkınası için ihtiyacı olan şey, sihirli elleriyle Flandres sokaklarının kalabalığını olduğu gibi aktaran, ortaçağ minyatür sanatçılarının hünerine benzer bir şeydi. Bu beceri, balmumu oymacısında yoktu. Buna rağmen köylü kızlara özgü gamzeli kollarıyla ve dolgun pembe yanaklarıyla stajyer hemşirelerin çocuksu cazibelerini saf bir şeklide yansıtabilmişti. Odadan ayrılırken işkencecilerimin hepsini ayrı ayrı sevdiğimi düşündüm.

Bir sonraki odada hastane odamın birebir taklidi görmek beni şaşırttı. Aslında yakından bakınca fotoğrafların, resimlerin ve afişlerin renkli birer karalama olduğu anlaşılıyordu. Empresyonist bir tablonun detayları gibi uzaktan bakıldığında belli bir yanılsama yaratmak üzere tasarlanmış dekorlardı. Yatağın üzerinde kimse yoktu; yalnızca sarı çarşafların ortasında bir çukur ve onu aydınlatan solgun bir ışık... Bu terk edilmiş yatağın iki yanına dağılmış insanları tanımakta ise hiç zorluk çekmedim. Bunlar başıma gelen felaketin hemen ertesi günü etrafıma toplanan yakın çevremden kişilerdi.

Michel bir tabureye oturmuş, ziyaretçilerimin yaptığımız her sohbeti yazıya döktüğü defteri özenle dolduruyordu. Anne-Marie kırk gülden oluşan bir buketi vazoya yerleştiriyordu. Bernard bir elinde Paul Morand'ın bir anı kitabını tutuyor, diğer eliyle ise avukat edasıyla bir hareket yapıyordu. Burnunun ucuna düşen yuvarlak metal çerçeveli gözlükleri ona profesyonel bir hukukçu havası katıyordu. Florence mantar panoya çocukların çizdiği resimleri iğneliyordu. Siyah saçları hüzünlü gülümsemesini çevreliyordu. Patrick ise sırtını duvara yaslamış, adeta düşüncelerde kaybolmuştu. Neredeyse canlı gibi gözüken bu tablodan büyük bir şefkat, ortak bir hüzün ve bu dostlarımın beni her ziyaretinde hissettiğim yoğun bir sevgi akıyordu.

Müzede beni bekleyen başka sürprizler olup olmadığını görmek için gezime devam etmek istedim ama karanlık bir koridordaki gardiyanın suratıma tuttuğu meşale buna engel oldu. Gözlerim kamaştı. Uyandığımda tombul kollu genç bir hemşire elinde cep feneriyle üzerime eğilmişti: "Uyku ilacınızı şimdi mi vereyim yoksa bir saat sonra mı?"

Palavracı

Sıralarında ilk kot pantolonumu aşındırdığım Paris'teki lisede Olivier adında uzun boylu, kırmızı suratlı bir çocukla arkadaşlık etmiştim. Kontrolsüzce söylediği yalanlar çok eğlenceli oluyordu. O olduğu sürece sinemaya bile gitmeye ihtiyaç duymazdınız. Mütemadiyen ön sıradan izlediğiniz filmlerinde aksiyon hiç eksik olmazdı. Pazartesi günleri Bin Bir Gece Masalları'nı aratmayan hafta sonu maceralarıyla çıkagelirdi. Eğer pazar gününü Johnny Hallyday ile geçirmemişse bu, bir sonraki James Bond filmini izlemek için Londra'ya gitmiş olduğu veya yeni Honda'sı ile gezdiği içindi. Japon marka motosikletler Fransa'ya yeni ithal edilmeye başlamıştı ve tenefüslerin en popüler sohbet konusuydu. Arkadaşımız sabahtan akşama kadar bize küçükten büyüğe bir sürü palavra sıkar, biri birini tutmasa bile umursamadan hep yeni hikâyeler uydururdu. Saat onda öksüzken, öğle yemeğinde ailenin tek çocuğu olabilir, öğleden sonra aralarından biri artistik patinaj şampiyonu olan dört kız kardeşi olduğunu keşfedebildi. Gerçekte sıradan bir kamu personeli olan babası ise gününe göre atom bombasının yaratıcısı, Beatles grubunun menajeri veya General Charles de Gaulle'ün gayrimeşru oğlu olurdu. Olivier'in kendisi hile anlattıklarında bir tutarlılık aramazken, bunu onun yüzüne vuracak değildik. Gerçekten elle tutulur hiçbir tarafı olmayan masallarla karşımıza çıktığı zamanlarda ona inanmadığımıza dair bir iki kelime sarf ederdik; o ise doğru söylediğine dair öyle içten bir, "Yeminle!" savururdu ki, hızla geri adım atmak zorunda kalırdık.

Son bıraktığımda Olivier ne bir jet pilotu ne gizli ajan ne de bir emirin danışmanıydı (planladığı kariyerlerden bazıları). Öngörülebilir bir şekilde göz boyama konusundaki müthiş yeteneğini reklam dünyasında kullanıyordu.

Onu ahlaki açıdan küçük gördüğüm için biraz pişmanım aslında, çünkü Olivier'nin hikâye uydurma sanatına hep gıpta etmişimdir. Her ne kadar şimdilerde ben de kendime muhteşem yedek efsaneler üretsem de onun kadar başarılı olabildiğimi sanmıyorum. Boş zamanlarımda Formula 1 yarışlarına katılıyorum. Monza veya Silverstone pistlerinde beni muhakkak görmüşsünüzdür. Üzerinde marka veya numara olmayan gizemli beyaz

araba benimki. Yatağımda (pardon, kokpitimde demek istedim), tüm virajları tam gaz dönüyorum ve kask ile ağırlaşan kafam yer çekiminin etkisiyle acı içinde yanlara eğiliyor. Ayrıca tarihteki büyük savaşların canlandırıldığı bir televizyon programında da asker rolü oynuyorum. Alesia, Poitiers, Marignan, Austerlitz ve ehemin des Dames savaşlarına katıldım. Normandiya çıkarmasında yaralandığım için Dien Bien Phu Muharebesine katılıp katılmayacağımı henüz bilemiyorum. Fizik tedavi uzmanının bakışları altında Tour de France bisiklet yarışını kazanan sporcuyum. O da benim ağrıyan kaslarımı gevşetiyor. Tourmalet'den aşağı uçar gibi indim. Kulaklarımda halâ ben zirveden aşağı inerken tezahürat eden kalabalığın gürültüsü ve rüzgârın ıslığı var. Gözde bisikletçilerin hepsine yarım saat fark attım. "Yeminle!"

“A Day in the Life”[10]

Neredeyse yolun sonuna geldik: 8 Aralık 1995, Cuma günü. Kitabın başından beri sapasağlam bir dünyalı olarak geçirdiğim son anlarımı anlatmak istiyordum ama bunu o kadar erteledim ki, artık geçmişe doğru bir sıçrayış yapmak başımı döndürüyor. Ortadan ikiye kırılan bir termometreden damlayan cıva kadar kaygan o uzun ve anlamsız saatlerin neresinden başlayacağımı bilemiyorum. Kelimeler uçup gidiyor. Uzun boylu kumral kadının ilik koynunda pervasızca, hatta belki biraz huysuzca son kez uyanışını nasıl anlatır insan?

Her şey gri, sessiz ve bitikti: gökyüzü, insanlar, toplu taşıma araçlarının günlerdir süren grevi yüzünden toplu bir gerginlik yaşayan şehir... Milyonlarca Parisli gibi Florence ile benim de gözlerimiz zombiler gibi boş bakıyordu, yüzlerimiz solgundu. Grevin sebep olduğu tarifsiz karmaşanın arasında geçecek kâbus gibi bir gün daha bizi bekliyordu. Tıraş olmak, giyinmek, bir fincan sıcak çikolatayı yutmak gibi, bugün birer mucize olduğunu düşündüğüm tüm o ufak jestleri o gün yapabiliyordum. Haftalardır bugünü bekliyordum, çünkü yeni çıkan Alman otomobil markasını deneyecektim. İthalatçı, özel şoförlü bir arabayı tüm gün benim emrime sunmuştu. Beklenen saat geldiğinde, şık giyimli genç bir adam binanın önünde duran metalik gri bir BMW’ye yaslanmış bekliyordu. Pencereden bu kocaman gösterişli araca baktım. Eski kot ceketimle bu lüks arabanın içinde nasıl görüneceğimi düşündüm. Alnımı pencerenin camına dayayıp dışarıda nasıl bir hava olduğunu tahmin etmeye çalıştım. Florence hafifçe ensemi okşadı. Küçük bir öpücükle kısacık vedalaştık. Merdivenlerden aşağı koştururken burnuma cila kokusu geldi. Bu, geçmişimdeki kokuların sonuncusu olacaktı.

I read the news today, oh boy...[11]

Ulaşım karmaşasıyla ilgili iki haber arasında radyoda Beatles’ın bir şarkisi çaldı: “A Day in the Life”. Son şarkılarını 1970’te kaydettikleri için “eski” bir Beatles şarkisi yazacaktım ama gereksiz olacağını düşündüm. BMW, Boulogne Ormanı’ndan bir uçan halı gibi kayıyordu. Sanki yumuşak ve keyifli bir kozanın içindeydim. Şoförüm sempatik biriydi. Ona öğleden

sonraki programımı aktardım. Oğlumu Paris’in 40 kilometre dışında oturan annesinden alıp akşamüstüne doğru şehre getirecektim.

He didnt notice that the lights had changed...[12]

Temmuz ayından, evi terk ettiğimden beri Theophile ile baş başa vakit geçirememiştik. Onu Arias’ın yeni oyununu izlemek için tiyatroya, oradan da istiridye yemeye Clichy Meydanı’na götürmeyi düşünüyordum. Karar verilmişti, hafta sonunu beraber geçirecektik. Devam eden grevin planlarımı aksatmamasını umuyordum.

I’d like to turn you on…[13]

Son notayı patlatana kadar orkestranın kreşendo ile coştuğu bu şarkinin aranjmanı çok hoşuma gidiyor. Bir piyanonun altmışıncı kattan düştüğünü sanırsınız. İşte Levallois. BMW işyerimin önünde durdu. Öğleden sonra üç için şoförle sözleştim.

Çalışma masamın üzerinde yalnızca bir not vardı, ama ne not! Acilen eski Sağlık Bakanı, bir zamanlar Fransa’nın en ünlü kadını ve derginin hayali onur listesinin daima en tepesindeki kadın olan Simone V.’yi aramam gerekiyordu. Bu tür görüşmeler asla tesadüfi olmadığı için bu yarı ilahi şahsiyeti kışkırtacak ne yapmış olabileceğimiz konusunda kısa bir ön soruşturma yaptım. “Sanırım son sayıdaki fotoğrafından pek memnun değil,” diye çıtlattı asistanım. Söz konusu sayıyı bulup fotoğrafa baktım. Hakikaten de onu öne çıkarmaktan ziyade komik duruma düşüren bir montaj söz konusuydu. Bu da bizim işin gizemlerinden biridir. Haftalarca bir konu üzerinde çalışırsınız, işinin ehli kişilerin elinden defalarca geçer ve on beş günlük bir stajyerin bile fark edebileceği bir hatayı kimse görmez.

Korkunç bir telefon konuşması beni bekliyordu. Kendisi derginin yıllardır ona komplo düzenlediğine kanaat getirmişti. Ben ise aksine muhteşem bir idol olduğu konusunda onu ikna etmeye çalışıyordum. Genelde bu gibi durumlarda işi kurtarmak derginin üretim şefi olan Anne Marie’ye düşer. O, bütün ünlülere karşı dantel işlercesine sabırlıdır. Ben ise bir diplomat olarak Henry Kissinger’dan çok Tenten çizgi romanlarındaki Kaptan Haddock’a benzerim. Kırk beş dakikanın sonunda telefonu kapadığımda tam anlamıyla ayaklar altında ezilmiş bir paspasa dönmüştüm.

Yazı işleri ekibi her ne kadar patronun düzenlediği “durum değerlendirme” yemeklerini “biraz sikici” bulsa da onları asla kaçırmazdı.

Derginin en üst katında bulunan ve yöneticilere ayrılmış en büyük yemek salonunda yapılan toplantılarda başkomutanımız, kime ne kadar önem verdiği konusunda tebaasına ufak sinyaller gönderirdi. Kadife yumuşaklığında övgülerden, ısırırcasına yaptığı yorumlara kadar bünyesinde çeşit çeşit mimik, jest ve sakal sıvazlama barındırıyordu. Yıllar içerisinde bunlardan ne gibi anlamlar çıkarmamız gerektiğini öğrenmiştik. İçtiğim son şeyin bir bardak su olması dışında bu son yemekten aklımda başka hiçbir şey kalmamış.

Sanırım biftek yemiştik. Belki deli danaya yakalanmışızdır ki o zaman bundan bahsedilmiyordu. Hastalık on beş yıl kuluçkada yattığına göre hâlâ yaşanacak günümüz var. Tek ölüm haberi Cumhurbaşkanı Mitterrand'ınkiydi. Tüm Paris bunu konuşuyordu. Acaba hafta sonunu atlatabilecek miydi? Bir ay daha yaşadı. Bu öğle yemeklerinin en rahatsız edici tarafı bitmek bilmemeleriydi. Şoförümle tekrar buluştuğumda ofis binasının camlarına akşam çökmeye başlamıştı bile. Zamandan kazanmak için çalışma odamın önünden kimseyle vedalaşmadan sessizce geçip gittim. Saat dördü çoktan geçmişti.

"Korkunç bir trafiğe kaldık."

"Üzgünüm."

"Ben sizi düşünerek söylemiştim..."

Bir an her şeyi iptal etmeyi düşündüm, tiyatroyu, Theophile'i... Bir kutu krem peynir ile yorganımın altına girip bulmaca çözmek istiyordum. Her yanımı saran bu tembellik duygusuna direnmeye karar verdim.

"Otobandan gideriz, olur biter."

"Nasıl isterseniz."

Tüm heybetine rağmen BMW Suresnes Köprüsü'nün üzerinde trafikte kilitlendi kaldı. Saint-Cloud Hipodromu'nun, ardından da Garches'taki Raymond-Poincare Hastanesi'nin önünden geçtik. Bu hastanenin önünden her geçtiğimde çocukken yaşadığım kötü bir olayı hatırlamadan edemiyorum. Condorcet Lisesi öğrencisiyken spor hocamız açık havada spor yapmamız için (en nefret ettiğim şeylerden biriydi) bizi Marche â Vaucresson Stadı'na götürürdü. Bir gün bizi taşıyan okul otobüsü hastaneden sağma soluna bakmadan fırlayan bir adamı ezdi. Güçlü bir frenin ardından garip bir ses duyduk ve adam, otobüs camında kanlı bir iz

bırakarak oracıkta can verdi. Yine böyle bir kış ayının öğleden sonrasıydı. Zabıt tutulup polis sorgulamaları bitene kadar akşam olmuştu. Bizi Paris'e başka bir şoför götürmüştü. Otobüsün arka tarafında titreyen seslerle Beatles'ın "Penny Lane" şarkisini mırıldanmıştık. Acaba kırk dört yaşına geldiğinde Theophile hangi şarkıları hatırlayacak?

Bir buçuk saat süren yolun ardından on sene boyunca yaşadığım evin önüne vardık. Mutlu günlerde bir sürü kahkahaya ve sevinç çığlığına tanıklık etmiş olan büyük bahçenin üzeri sisle kaplanmıştı.

Theophile girişte, sırt çantasının üzerine oturmuş, hafta sonu için hazır bizi bekliyordu. Yeni eşim Florence'ın sesini duymak için telefon etmek istedim ama muhtemelen cuma akşamı duası için çoktan ailesinin evine gitmişti. Onu tiyatrodan sonra aramaya karar verdim. Yahudi bir ailenin ayinine bir kez katılmıştım. Burada Montainville'de, çocuklarımın dünyaya gelmesini sağlayan Tunuslu yaşlı doktorun evinde olmuştu. Bu andan sonrasını bulanık hatırlıyorum. Gözlerim kararıyor, düşüncelerim birbirine giriyordu. Yine de direksiyonun başına geçip gösterge panelinin turuncumsu ışıklarına odaklandım. Çok yavaş hareket ediyordum ve farların aydınlattığı, binlerce kez döndüğüm virajları zar zor algılıyordum. Alnımın terlediğini hissediyordum ve bir arabayla karşılaştığımızda onu çift görüyordum. İlk kavşakta kenara çektim. Arabadan sendeleyerek indim. Güçlükle ayakta duruyordum. Kendimi arka koltuğa attım. Düşündüğüm tek şey, hemşire olan baldızım Diane'ın yaşadığı köye ulaşmaktı. Oraya vardığımızda yarı baygın bir şekilde Theophile'e hemen Diane'i çağırmasını söyledim. Birkaç saniye sonra Diane yanımdaydı. Bir dakikadan kısa bir sürede benim muayene ettikten sonra şunları söyledi: "Hemen kliniğe gitmemiz lazım." Klinik on beş kilometre uzaklıktaydı. Bu kez şoför rallideymişçesine gaza asıldı. Kendimi son derece tuhaf hissediyordum. Bir an olsun ölmek üzere olabileceğim aklıma gelmedi. Mantes yolunda BMW kükreyerek ilerliyordu. Bütün bir araba kuyruğunu, kornayı durmadan bağırtarak yara yara geçtik. "Tamam yahu, geçer birazdan. Kaza yaptığımızla kalacağız," gibisinden bir şeyler söylemek istedim ama ağzımdan tek bir ses bile çıkmıyordu ve kafam kontrolsüzce sallanıyordu. Sabahki şarkılarıyla yine Beatles aklıma geldi. *And as the news were rather sad, I saw the photograph*[14]. Kliniğe çabucak ulaşmıştık. İnsanlar her yöne koşturuyordu. Elim kolum boşalmış bir halde beni bir

tekerlekli sandalyeye aktardılar. BMW’nin kapıları yavaşça kapandı. Bir keresinde biri bana iyi otomobilin bu kapı kapanma sesiyle kendini belli ettiğini söylemişti. Koridorlardaki parlak ışıklar gözlerimi kamaştırmıştı. Asansörde tanımadığım insanlar bana iyi dileklerini sunarken Beatles “A Day in the Life” şarkısının sonuna gelmişti. Altmışıncı kattan düşen piyano parçalanmadan önce aklımdan son bir düşünce geçti. Tiyatro biletlerini iptal etmek gerekiyordu. Zaten geç kalmıştık. Ertesi akşam giderdik.

Bu arada Theophile nereye gitmişti? Derken komaya girmişim.

Yeni Hayat

Yaz son demlerini yaşıyor. Geceler serinliyor. Üzerinde "Paris Hastanesi" baskısı olan kalın mavi yorganın altında kıvrılıp yatıyorum. Her gün tanıdık, çeşit çeşit yüzler geliyor; çarşafları değiştiren temizlikçi kadın, diş doktoru, postacı, Thomas adında yeni bir torun sahibi olan kadın hemşire ve haziran ayında parmağı yatak başlığına sıkışıp kırılan adam. Belirli şeyleri, alışkanlıklarımı yeniden keşfediyorum ve hastanedeki bu yeni sonbaharın başlangıcı bir şeyi net olarak ortaya koyuyor; Gerçekten de yeni bir hayata başladım ve bu yeni hayat artık yalnızca burada, bu yatak, bu tekerlekli sandalye ve bu koridorlar arasında geçiyor.

Artık konuşma tedavisinde kaydettiğim ilerlemeye ithafen küçük kanguru ile ilgili şarkiyi homurdanabiliyorum:

"Kanguru duvardan zıpladı,

hayvanat bahçesinin duvarından.

Tanrım ne kadar da yüksek.

Tanrım ne kadar da güzel."

Diğer başlangıçların bana yalnızca yansıması ulaşıyor; okulların başlaması, işin başlaması, Paris'in yeniden kalabalıklaşmaya başlaması... İnsanlar yeni müthişlikleri anlatmak için hastaneye gelmeye başladığında daha çok şey öğrenirim. Duyduğuma göre Theophile ayağında, yere vurduğunda topuklarında ışık yanıp sönen spor ayakkabılarla geziyormuş. Böylece onu karanlıkta bile görebiliyormuşuz. Bu arada ben de yüreğim neredeyse bir kuşunki kadar hafif bir şekilde ağustos ayının son haftasının keyfini çıkarıyorum. Uzun zamandır ilk defa, şu tatilin ilk günlerinde başlayıp geçirilen zamanın büyük kısmını rezil eden korkunç geri sayma hissine kapılmıyorum.

Claude, çalışma masası olarak kullandığı tekerlekli formika masaya dirseklerini dayamış, iki aydır her öğleden sonra bir sürü karalamanın arasından çekip çıkardığımız yazıları gözden geçiriyor. Bulduğumuz bazı sayfalara epey sevindim. Bazıları ise bizi hayal kırıklığına uğrattı. Tüm bunlardan bir kitap çıkar mı? Claude'u dinlerken onun kahverengi saçlarını, güneşin ve rüzgârın çok az pembeleştirdiği solgun yanaklarını, uzun mavi

damarlarla kaplı ellerini ve durmadan çalışarak geçirilen bir yazın görsel hafızası olan odayı inceliyorum. Claude'un düzgün ve özenli yazısıyla doldurduğu büyük mavi defter, yedek tükenmez kalemlerle dolu bir öğrencininkini andıran kalem kutusu, berbat öksürük krizlerime hazırlıklı olmak adına getirdiği yığınla kâğıt mendil ve kahve makinesinde kullanılmak üzere bozuk para dolu kırmızı cüzdan... Yarı açık cüzdan cebinde sanki bir uzay aracı tarafından dünyalıların nerede yaşadığını, ulaşım yöntemlerini ve ticareti nasıl sağladıklarını araştırmak üzere gönderilmiş nesneler gibi duran otel odasının anahtarını, metro biletini ve dörde katlanmış yüz franklık banknotu görebiliyorum. Bu görüntü beni çok huzursuz etti ve düşündüm: Acaba bu evrende beni bu dalgıç hücresinden kurtaracak bir anahtar var mıdır? Ya da son durağı olmayan bir metro? Peki, özgürlüğümü geri satın alabileceğim bir para? Sanırım başka yerde aramam gerekiyor bunları.

O zaman, ben gidiyorum.

Berck-Plaj, Temmuz-Ağustos 1996.

Notlar

[←1]

Geleneksel bir Fransız halk dansı. (ç.n)

[←2]

Charles Trenet’in La Tarentelle de Caruso adlı şarkısından bir kuple. (ç.n)

[←3]

J harfi “Ben” anlamına gelen “Je” kelimesinin ilk harfini oluşturuyor. Burada yazar insanların bencilliğine bir gönderme yapmak istemiş. (ç.n)

[←4]

İtalyanca: Sinema Şehri. (ç.n)

[←5]

"L" harfi Fransızcada "el" şeklinde okunur. Burada Jean- Dominique Bauby, o zamanlar yazı işleri müdürü olduğu Elle dergisine gönderme yapmıştır. (ç.n)

[←6]

Claude Henri de Rouvroy, Saint Simon Kontu, 18. ve 19. yüzyıllarda yaşamış Fransız ekonomist ve filozof. 19. yüzyıla damgasını vuran sosyo-ekonomik ve politik Saint-Simonizm akımının öncüsü. (ç.n)

[←7]

Orijinal adı The Serpentine olan ve 1979 yılında Thomas Thompson tarafından yazılan kitap. Türkçeye “yılanın izi” olarak çevirebiliriz. (ç.n)

[←8]

Fransızların Bastille Baskını'nı kutladıkları ulusal bayram. (ç.n)

[←9]

Ünlü bir Fransız çizgi dizi karakteri, (ç.n)

[←10]

Bir Beatles şarkısı. “Hayattan bir gün” olarak çevirebiliriz, (ç.n)

[←11]

Beatles grubunun “A Day in the Life” şarkısından: “Bugün gazeteyi okudum, aman Tanrım...” (ç.n)

[←12]

“A Day in the Life” şarkısından: “Işıkların yandığını fark etmemiş.” (ç.n)

[←13]

“A Day in the Life” şarkısından: “Sen de farkına var istedim.” (ç.n)

[←14]

“A Day in the Life” şarkısından: “Haberler üzücü olsa da, fotoğrafı gördüm.” (ç.n)